

ΧΑΜΙΓΙΕΤ ΣΕΖΕΡ*

ΝΕΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΤΣΙΦΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΤΟΥ**

Μετάφραση από τα τουρκικά και σχόλια: **Ειρήνη Καλογεροπούλου*****

Περίληψη

Η οικογένεια του Αλή Πασά ασκούσε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα μεγάλη επιρροή στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στην Ελλάδα και στην Αλβανία, ενώ μέσα από τη διοίκηση της περιοχής απέκτησε μια ιδιαίτερα μεγάλη περιουσία. Η οικογένεια εδραίωσε την ισχύ και τον πλούτο της μέσα από το συνδυασμό πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Οι οικονομικοί πόροι της συνίσταντο στα εισοδήματα από τα τσιφλίκια τα οποία απέκτησε, καθώς και σε σημαντικά ποσά τα οποία προέρχονταν από την ενοικίαση ακίνητης περιουσίας. Όπως γίνεται φανερό από τις αρχειακές πηγές, τα μέλη της οικογένειας του Αλή Πασά ήταν κάτοχοι μεγάλου αριθμού τσιφλικιών, αμπελιών, κήπων, αρχοντικών, πανδοχείων και άλλης ακίνητης περιουσίας καθώς και πολύτιμων αντικειμένων και μετρητών. Οι απαντήσεις στο ερώτημα πώς δημιουργήθηκε αυτή η περιουσία είναι ποικίλες. Μεταξύ των τρόπων συγκρότησής της μπορούμε να αναφέρουμε την άσκηση πίεσης, τις υποχρεωτικές απαλλοτριώσεις, πωλήσεις ή την καταβολή χρημάτων ή άλλης περιουσίας για την εξασφάλιση διευκολύνσεων [tüşvet]. Η περιουσία του Αλή Πασά και των γιων του είναι δυνατό να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες: η πρώτη αφορά στα τσιφλίκια και στα ποικίλα εισοδήματα από τη μίσθωση της φορολογίας τόσο μέσα στα τσιφλίκια όσο και σε άλλες περιοχές, η δεύτερη σε πολύτιμα αντικείμενα και σε μετρητά και η τρίτη κατηγορία σε κατασχέσεις υποθηκευμένων περιουσιών διαφόρων ατόμων [χρεωστών]. Το κράτος κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για τη λεπτομερή καταγραφή της περιουσίας του Πασά και των γιων του. Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τις πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από τις προαναφερθείσες καταγραφές βασιζόμενοι στα έγγραφα του οθωμανικού αρχείου.

Λέξεις κλειδιά: Τεπελενλή Αλή Πασάς, Τσιφλίκι, Βελή Πασάς.

Στην ιστορία του Οθωμανικού Κράτους ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί μία περίοδο σημαντικών αλλαγών και πολεμικών γεγονότων. Το κράτος αντιμετώπισε συχνές εσωτερικές εξεγέρσεις και ερχόμενο αντιμέτωπο με εξωτερικές προκλήσεις προσπάθησε να αντεπεξέλθει με επιτυχία σε αυτές. Ιδιαίτερα μετά τη Γαλλική Επανάσταση άρχισε μία κινητικότητα στα ευρωπαϊκά εδάφη της αυτοκρατορίας η οποία συνεχίστηκε σε όλη τη διάρκεια του αιώνα. Ένα από τα σημαντικά γεγονότα των αρχών του αιώνα ήταν η ανταρσία του Τεπελενλή Αλή Πασά, η οποία επηρέασε σημαντικά την περιοχή στην οποία πραγματοποιήθηκε. Ο σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ επιχείρησε κατά την περίοδο της διακυβέρνησής του να εφαρμόσει μία

Σχόλιο [ek1]: Χρησιμοποιείται ο όρος *alacak* ο οποίος σημαίνει πίστωση και χρέος, ωστόσο παρακάτω ως *alacaklar* αναφέρονται όχι μόνο χρήματα αλλά και ακίνητη περιουσία και αντικείμενα και επομένως δεν πρόκειται για απλή καταγραφή χρεών. Στην αγγλική μετάφραση της περίληψης υπάρχει η διατύπωση «receivables from other people». Μάλλον αυτό το οποίο εννοείται είναι κατάσχεση υποθηκευμένων περιουσιών.

Σχόλιο [ek2]: Οι λέξεις Κράτος και Οθωμανικό Κράτος γράφονται από τη συγγραφέα πάντα με κεφαλαίο. Παρακάτω, σε ορισμένα σημεία έχω αντικαταστήσει τη λέξη «κράτος» με το «Υψηλή Πύλη» εννοώντας κεντρικό κράτος, κυβέρνηση, ενώ αλλού το μεταφράζω όπως είναι, επειδή μάλλον χρησιμοποιείται με την έννοια της νομιμότητας, ενώ υπάρχει, νομίζω, και μία χροιά υιοθέτησης της εικόνας του πατερναλιστικού και κυρίαρχου οθωμανικού (και όχι μόνο) κράτους από τη συγγραφέα. Βλ. παρακάτω σ. 4 της μετάφρασης.

* Διδάκτωρ, αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Ιστορίας της Σχολής Γλώσσας και Ιστορικής Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου της Αγκυρας

** [Σημείωση συγγραφέως:] Σε προηγούμενο άρθρο μας με τον τίτλο «Μία έρευνα σχετικά με τα τσιφλίκια του Τεπελενλή Αλή Πασά» αξιοποιήσαμε τα στοιχεία τα οποία είχαμε συλλέξει ως εκείνη την περίοδο (βλ. *Belleten* LXII/233 (1998), 75-105). Μετά από τη δημοσίευση της εργασίας μας αυτής δημοσιεύθηκε το άρθρο του Αχμέτ Ουζούν με τον τίτλο «Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς και η περιουσία του» (*Belleten*, LXV/244 (2001), 1035-1077). Ωστόσο σε αυτό δε χρησιμοποίησε τα έγγραφα και τις πληροφορίες τις οποίες συμπεριλάβαμε στην εργασία μας.

*** Η Ειρήνη Καλογεροπούλου είναι διδακτορική φοιτήτρια Οθωμανικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Βοσπόρου.

συγκεντρωτική πολιτική, η οποία θα ενίσχυε εκ νέου την κεντρική εξουσία, και στο πλαίσιο αυτό προσπάθησε να επιβάλει κρατικό έλεγχο στους διοικητές επαρχιών [εγιαλέτ] και επαρχιακών διαμερισμάτων [σαντζάκ], στα οποία είχαν πραγματοποιηθεί κινήσεις οι οποίες συνιστούσαν σχεδόν κινήματα ανεξαρτησίας. Όπου χρειάστηκε, χρησιμοποιήθηκε βία. Ένας από τους πρωταγωνιστές αυτών των κινήσεων ήταν ο Τεπελενλή Αλή Πασάς και η οικογένειά του.

Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς ήταν στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ο σημαντικότερος τοπικός πρόκριτος στη βαλκανική χερσόνησο. Το 1812 όταν η ισχύς του βρισκόταν στο απόγειό της, εξουσίαζε στην πράξη τις περιοχές της σημερινής Ελλάδας και Αλβανίας οι οποίες βρίσκονται νότια της γραμμής που φτάνει από το Δυρράχιο στο Μοναστήρι και τη Θεσσαλονίκη.¹

Ο πατέρας του, Βελή Πασάς, ήταν μουτεσελίμης στο Τεπελένι, στο οποίο γεννήθηκε και ο Αλή. Η ανάδειξή του σε ισχυρό παράγοντα της περιοχής ήταν σταδιακή. Στα χρόνια της νεότητάς του ήταν στην υπηρεσία του επικεφαλής της φρουράς των δερβενίων (derbentler başbuğu), Κουρτ Αχμέτ Πασά, και του μουτασαρίφης του Δέλβινου, Καπλάν Πασά. Το 1786 ορίστηκε ο ίδιος μουτασαρίφης στο Δέλβινο και το 1787, ενώ ήταν επικεφαλής της φρουράς των δερβενίων, ορίστηκε μουτασαρίφης των Ιωαννίνων. Οι υπηρεσίες του κατά τη διάρκεια των πολέμων με την Αυστρία (1787) και τη Ρωσία (1791) έδωσαν σημαντική ώθηση στη σταδιοδρομία του στη διοίκηση, ενώ οι επιτυχίες τις οποίες σημείωσε σε συγκρούσεις με τους Γάλλους στις ακτές της Αδριατικής κατά τη διάρκεια της γαλλικής κατοχής της Αιγύπτου είχαν ως αποτέλεσμα να του δοθεί ο βαθμός του βεζίρη. Στη συνέχεια ορίστηκε βαλής της Ρούμελης αναλαμβάνοντας να επιλύσει το πρόβλημα της ληστείας, έργο το οποίο επίσης πραγματοποίησε με επιτυχία.

Με τη σταδιακή αύξηση της ισχύος του ο Τεπελενλή Αλή Πασάς αναδείχθηκε σε μοναδικό κυρίαρχο παράγοντα της περιοχής. Το γεγονός ότι ακόμα και η οθωμανική κυβέρνηση επιδίωξε κατά καιρούς να επωφεληθεί από την ισχύ του στην περιοχή ενδυνάμωσε περισσότερο τη θέση του. [Ωστόσο], ενεργώντας αυτόνομα και συνάπτοντας συμφωνίες με τους Άγγλους και τους Γάλλους χωρίς να έχει προηγουμένως έρθει σε συνεννόηση με την Πύλη έφτασε στο σημείο να μην εκτελεί κρατικές διαταγές με συνέπεια οι δραστηριότητες του να προκαλέσουν τη σουλτανική δυσaréσκεια. Ως αποτέλεσμα, η ανταρσία του Τεπελενλή Αλή Πασά, ο οποίος ήλθε σε σύγκρουση με την Πύλη και εκδόθηκε εναντίον του σουλτανική διαταγή, κατεστάλη το 1822 και ο ίδιος σκοτώθηκε.² Ο Αλή Πασάς είχε τρεις γιους, τον Αχμέτ Μουχτάρ, τον Βελή και τον Σαλίχ. Και αυτοί σταδιακά πήραν τον τίτλο του πασά και ανέλαβαν τη διοίκηση ποικίλων επαρχιακών διαμερισμάτων. Ο Μουχτάρ Πασάς ήταν διοικητής της Ναυπάκτου και της Αυλώνας, ο Βελή Πασάς ορίστηκε επικεφαλής της Εποπτείας των Φρουρών των Δερβενίων [Ντερμπέντ Ναζιρλί] και διοικητής του σαντζακίου του Δέλβινου, των Τρικάλων και του Μοριά και ο Σαλίχ Πασάς των

Σχόλιο [ek3]: Το Ντερμπέντ (άτ) Ναζιρλί ιδρύθηκε στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του συστήματος των φρουρών των δερβενίων, η οποία ξεκίνησε το 1761. Υπό την εποπτεία του Ντερμπέντ (άτ) Ναζιρλί βρίσκονταν τα Ντερμπέντ (άτ) Μπασμποπού των Τρικάλων (με αρμοδιότητα στις περιοχές των Τρικάλων, Λάρισας, Θεσσαλονίκης, Λιβαδειάς, Δομοκού και Λαμίας), της Φιλιππούπολης, της Δράμας και των Σκοπίων. Κύριο χαρακτηριστικό της μεταρρύθμισης ήταν ο διορισμός μουσουλμάνων φρουρών στη θέση χριστιανών και Αλβανών, οι οποίοι θα προέρχονταν από τους τοπικούς πληθυσμούς και για τους οποίους θα ετίθετο εγγυητές. Επίσης για το διορισμό τους θα ενημερωνόταν η κεντρική διοίκηση μέσω της αποστολής εγγράφου (χοτζέτ) του τοπικού ιεροδίκαστή. Βλ. Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı* [Η οργάνωση των δερβενίων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία], Κωνσταντινούπολη 1967, 131-134.

¹ Dennis N. Skiotis, "From Bandit to Pasha: First Steps in the Rise to Power of Ali of Tepelen, 1750-1784", *International Journal of Middle East Studies*, II (1971), Πανεπιστημιακές εκδόσεις του Κέμπριτζ, 22. [Σχόλιο: Στο σημείο αυτό διατηρείται το κείμενο της υποσημείωσης με τη μορφή με την οποία δίνεται στο άρθρο. Σε άλλα σημεία έχει αλλάξει η μορφή των παραπομπών, έτσι ώστε να υπάρχει ένα ενιαίο σύστημα].

² Για λεπτομερείς πληροφορίες βλ. Hamiyet Sezer, *Tepedelenli Ali Paşa İsyanı* [Η ανταρσία του Αλή Πασά], Ινστιτούτο Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας, 1995 (ανέκδοτη διδακτορική διατριβή).

σαντζακίων της Ναυπάκτου και της Αυλώνας.³ Μετά την ανταρσία το σύνολο της ιδιόκτητης περιουσίας της οικογένειας δημεύθηκε.

Το κράτος κατέβαλε αρκετά μεγάλη προσπάθεια για να επιτύχει τη λεπτομερή καταγραφή της περιουσίας του Πασά και της οικογένειάς του. Στην εργασία μας αυτή θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τις πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από τις προαναφερθείσες καταγραφές βασιζόμενοι στα έγγραφα των οθωμανικών αρχείων. Άλλωστε το θέμα περιλαμβάνει ένα ευρύ πεδίο έρευνας και καθιστούσε αναγκαία μία λεπτομερή εξέταση, καθώς ο αριθμός των εγγράφων ήταν μεγάλος και η ανάγνωση και ανάλυσή τους απαιτούσε μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα έγγραφα τα οποία χρησιμοποιήσαμε στην έρευνά μας για της παρούσα εργασία δεν ήταν πάρα πολλά. Ωστόσο προσπαθήσαμε να φέρουμε το θέμα στο φως και να διασαφηνίσουμε κάποια ζητήματα.

Ο Αλή Πασάς και η οικογένειά του απέκτησαν μία ιδιαίτερα μεγάλη περιουσία μέσα από τη διοίκηση της περιοχής. Όπως είναι φανερό από τις αρχαιακές πηγές, τα μέλη της οικογένειας ήταν κάτοχοι μεγάλου αριθμού τσιφλικιών, αμπελιών, κήπων, αρχοντικών, πανδοχείων και άλλης ακίνητης περιουσίας καθώς και πολύτιμων αντικειμένων και μετρητών. Οι απαντήσεις στο ερώτημα πώς δημιουργήθηκε αυτή η περιουσία είναι ποικίλες. Μεταξύ των τρόπων συγκρότησής της μπορούμε να αναφέρουμε την άσκηση πίεσης, τις υποχρεωτικές απαλλοτριώσεις, πωλήσεις ή την καταβολή χρημάτων ή άλλης περιουσίας για την πραγματοποίηση διευκολύνσεων [rüşvet].⁴ Ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας και του πλούτου του Αλή Πασά συνίστατο σε τσιφλίκια. Ο Πασάς διασφαλίζοντας τη δημιουργία τσιφλικιών⁵ στα εδάφη τα οποία βρίσκονταν υπό τον έλεγχό του, εξασφάλισε μία σημαντική πηγή εισοδημάτων. Επιπλέον, με τη μετατροπή πολλών χωριών σε τσιφλίκια εισέπραττε από αυτά τακτικά εισοδήματα. Η γη στα χωριά, η οποία ανήκε στους ραγιάδες, περνούσε στον έλεγχο του Πασά μέσω μεθόδων εκφοβισμού και πίεσης. Για παράδειγμα, στον καζά της Βέροιας υπήρχον μέρη τα οποία από χωριά ραγιάδων [ανεξάρτητων μικροκαλλιεργητών] μετατράπηκαν σε τσιφλίκια. Ακόμα στον καζά του Βοδενών εννέα χωριά μετατράπηκαν με τον ίδιο τρόπο σε τσιφλίκια.⁶ Σε αυτά τα τσιφλίκια το ένα τρίτο της παραγωγής παραδιδόταν στον Αλή Πασά. Μια παρόμοια μέθοδος, η οποία χρησιμοποιήθηκε για το σχηματισμό τσιφλικιών, ήταν η οικειοποίηση ιδιόκτητης γης με την καταβολή στους ιδιοκτήτες ενός ποσού ως αμοιβή για την καλλιέργεια του τμήματος της γης το οποίο καλλιεργούνταν.⁷

Σχόλιο [ek4]: Η συγγραφέας γράφει Βιντίν (Βιδίνι), ωστόσο παρακάτω παραθέτοντας τις πηγές (σελίδα 355 του τουρκικού κειμένου και 19 της μετάφρασης) μεταγράφει ως Βιντίνε. Στο ίδιο σημείο αναφέρεται ότι ο καζάς του Βιντίνε υπάγεται στο σαντζάκι της Θεσσαλονίκης, γεγονός το οποίο αποκλείει την περίπτωση να αφορά στο Βιδίνι, το οποίο βρίσκεται στη σημερινή ΒΔ Βουλγαρία (σε κάθε περίπτωση μια τέτοια ταύτιση θα ήταν προβληματική). Ίσως επομένως πρόκειται για τα Βοδενά (Έδεσσα).

³ Hamiyet Sezer, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Oğulları” [Οι γιοι του Τεπελενλή Αλή Πασά], *Tarih Araştırmaları Dergisi* [Περιοδικό Ιστορικών Μελετών], 28 (1995), 155-164 [Περιοδικό του Τμήματος Ιστορίας της Σχολής Γλώσσας και Ιστορικής Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου της Άγκυρας].

⁴ Entela Muço, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Yanya Paşalığındaki Çiftliklerin Yapısı” [Η διάρθρωση των τσιφλικιών του Τεπελενλή Αλή Πασά στο πασαλίκι των Ιωαννίνων] στο *XIII. Türk Tarih Kongresi, (Ankara, 4-8 Ekim 1999) Kongreye Sunulan Bildiriler* [Γ' Συνέδριο Τουρκικής Ιστορίας (Άγκυρα, 4-8 Οκτωβρίου 1999)], τ.3, μέρος Α', Άγκυρα 2002, 199-200. Για παράδειγμα, η περιοχή της ανατολικής Αλβανίας περιήλθε υπό τον έλεγχό του με τη χρήση βίας. Στα Τρίκαλα η κόρη του Χατζί Μουσταφά Μπέι, Σαλιχά, και η γυναίκα του, Φατμά Χανίμ, πούλησαν το τσιφλίκι και τα καταστήματα, τα οποία κατείχαν. Βλ. *OAI*. [Οθωμανικό Αρχείο της Πρωθυπουργίας] Cevdet Dahiliye, αρ.: 4070, ενώ από το έγγραφο της κατηγορίας Hatt-ı Hümayun, αρ.: 21004 γίνεται σαφές ότι είχε ιδιοποιηθεί με τη βία ένα τσιφλίκι το οποίο ανήκε στο βακούφι του Εβρενός στη Θεσσαλονίκη. [Σχόλιο μτφρ.: Για τις ταξινομήσεις και τις κατηγορίες εγγράφων του Οθωμανικού Αρχείου της Πρωθυπουργίας βλ. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü [Γενική Διεύθυνση των Κρατικών Αρχείων της Πρωθυπουργίας της Τουρκικής Δημοκρατίας], *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi* [Κατάλογος του Οθωμανικού Αρχείου της Πρωθυπουργίας], Άγκυρα 1992].

⁵ Σχετικά με τα τσιφλίκια στο οθωμανικό κράτος βλ.: Ömer Lütfi Barkan, “Çiftlik”, *İslam Ansiklopedisi*, τ. 3, σ. 392-397, “Balkan Memleketlerinin Zirai Reform Tecrübeleri ve Balkan Memleketlerinin Toprak Meseleleri Tarihine Bir Bakış” [Μια προσέγγιση στην ιστορία των αγροτικών ζητημάτων των βαλκανικών κρατών και στις απόπειρες αγροτικής μεταρρύθμισης στα βαλκανικά κράτη], *İktisat Fakültesi Mecmuası* [Περιοδικό Σχολής Οικονομικών] τ. 4/4, Κωνσταντινούπολη, 1943, σ. 455-554 [Σχόλιο μτφρ.: Και εδώ διατηρείται η μορφή και το κείμενο της παραπομπής του τουρκικού κειμένου].

⁶ Βλ. παραρτήματα 1 και 2.

⁷ *OAI*. *Hatt-ı Hümayun*, αρ.: 21004-A. Παράρτημα 1. Ahmet Uzun, “Tepedelenli Ali Paşa ve Mal Varlığı” [Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς και η περιουσία του], *Belleten*, τ. LXV/244 [;] (Δεκέμβριος 2001),

Η περιουσία του Αλή Πασά και των γιων του είναι δυνατό να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες: η πρώτη αφορά στα τσιφλίκια και σε ποικίλα εισοδήματα από τη μίσθωση της φορολογίας τόσο μέσα στα τσιφλίκια όσο και σε άλλες περιοχές, η δεύτερη σε πολύτιμα αντικείμενα και σε μετρητά και η τρίτη κατηγορία σε κατασχέσεις των περιουσιών ποικίλων ατόμων λόγω χρεών. Η ύπαρξη των δύο τελευταίων στοιχείων, δηλαδή πολύτιμων αντικειμένων και χρημάτων καθώς και η ιδιοποίηση περιουσίας λόγω οφειλών, επιβεβαιώνεται στην πράξη από τις μεταφράσεις των κατασχθέντων καταστίχων καθώς και από τις μαρτυρίες των ατόμων οι οποίοι υπηρέτησαν ως γραμματικοί ή βρίσκονταν κοντά στον Πασά και στους γιους του. Για τη χρηματική περιουσία του Αλή Πασά ρωτήθηκε ο γραμματικός του, Μάνθος Γραμματικ[ός], ο κοντινός φίλος του, Τανάς Βάγια [: Θανάσης Βάγιας], και ο κουνιάδος του, Σίμιο [: Θύμιος]. Για τη χρηματική περιουσία του γιου του, Μουχτάρ, ρωτήθηκε ο γραμματικός Δημήτρης Περμίκος, ο γιαννιώτης Δημήτρης Ντερόσο και ο γιαννιώτης Αλή Εφέντι, ενώ για αυτή του Βελή Πασά ρωτήθηκε ο γραμματικός του, Δημήτρης. Κατά την ανάκρισή των παραπάνω ατόμων φάνηκε ότι δε γνωρίζουν τίποτα περισσότερο εκτός από τα στοιχεία τα οποία παρατίθενται παρακάτω.⁸

Ο γραμματικός του Βελή Πασά, Δημήτρης, ήταν υπεύθυνος για τη διαχείριση των τσιφλικιών και των εισοδημάτων του. Από τις καταγραφές φαίνεται ότι μετά το τέλος της εξέγερσης ανακρίθηκε και ότι έδωσε κάποιες πληροφορίες. Διαπιστώνεται ότι ο Δημήτρης ρωτήθηκε για την περιουσία και τα εισοδήματα του Βελή Πασά, σχετικά με το αν υπάρχουν κρυφά περιουσιακά στοιχεία, καθώς και για την περιουσία του Αλή Πασά και των γιων του, θέματα για τα οποία ο ίδιος απάντησε ότι δε γνωρίζει τις απαντήσεις και ότι θα πάρει πληροφορίες από τα άτομα τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, ανάμεσα στις πληροφορίες, τις οποίες έδωσε, υπήρχε ένα στοιχείο το οποίο αφορούσε στον Αλή Πασά. Σύμφωνα με αυτή, ο Αλή Πασάς τρεις μήνες πριν την οχύρωσή του στο φρούριο είχε θελήσει να στείλει κρυφά στην Κέρκυρα 20 χιλιάδες κεσέδες άσπρα, ωστόσο [ο γραφέας] υποστήριξε ότι δε γνώριζε αν πραγματοποιήθηκε το σχέδιο αυτό ή όχι και ότι για το θέμα θα έπρεπε να ερωτηθούν ο γραφέας του, Μάνθος, ο Θανάσης Βάγιας, ο ντιβιτνάρης του, Μπαϊράμ, και ο κουνιάδος του, Σίμιο.⁹ Άλλες πληροφορίες τις οποίες αποκομίσαμε από [την κατάθεση] του Δημήτρη είναι οι εξής: ο Βελή Πασάς πηγαίνοντας στην Κιουτάχεια¹⁰ μετέφερε μαζί του και το σύνολο της κινητής του περιουσίας. Επίσης δίνει την πληροφορία ότι όταν ζούσε ο Πασάς είχαν παραδοθεί στον άγγλο πρόξενο στην Πρέβεζα και είχαν μεταφερθεί στην Αγία Μαύρα [: Λευκάδα] δύο σεντούκια, σχετικά με το περιεχόμενο των οποίων ο Βελή Πασάς είχε συντάξει μία επιστολή, την οποία ο ίδιος απέστειλε στο Κράτος. Η ιστορία της παράδοσης των σεντουκίων στον άγγλο πρόξενο είναι ενδιαφέρουσα. Κατά τη διάρκεια της πολιορκίας των Ιωαννίνων ο Βελή Πασάς, ο οποίος επέδειξε συμπεριφορά νομιμοφροσύνης προς την οθωμανική κυβέρνηση, βρισκόταν στην Πρέβεζα και κατέβαλλε προσπάθειες να μεταπείσει τον πατέρα του, Αλή Πασά, να παραιτηθεί από την αγώνα ενάντια στα οθωμανικά στρατεύματα. Όταν πήγε να συναντήσει τον πατέρα του με το σκοπό αυτό και για να φέρει την οικογένειά του στην Πρέβεζα, παρέδωσε για [περισσότερη] ασφάλεια τα παραπάνω σεντούκια στον άγγλο πρόξενο και έχοντας συμφωνήσει [μαζί του] ότι στη συνέχεια θα επιστρέφονταν σε αυτόν ή, αν κάτι συνέβαινε στον ίδιο, θα παραδίδονταν στα παιδιά του. Όταν ο Βελή Πασάς υποχρεώθηκε να μείνει στην

Σχόλιο [ek5]: Ένας κεσές αντιστοιχεί συνήθως στο ποσό των 500 γροσίων. Βλ. M. Z. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Κωνσταντινούπολη 1993, τ. 2, 247-248.

Σχόλιο [ek6]: Ο «φέρων την καίεμοθήκη». Αναφέρεται ως ένας από τους υφισταμένους του νισαντζή («φέρων την αυτοκρατορική σφραγίδα» και επικεφαλής της γραμματείας της Υψηλής Πύλης) στο Carter V. Findley, *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire: The Sublime Porte, 1789-1922*, Πρίνστον 1980, 52-53.

Σχόλιο [ek7]: Στο κείμενο χρησιμοποιείται η αντωνυμία «ο», «αυτός», γραμμένη με κεφαλαίο, επομένως υποθέτω ότι αναφέρεται στο Βελή Πασά.

Αγκυρα, 2002, 1056 [Σχόλιο μτφρ: Διατηρείται η μορφή και το κείμενο της παραπομπής του τουρκικού κειμένου].

⁸ *OAP. Hatt-ı Hümayun, ap.: 21035-C, 48899, 31844, Cevdet Dahiliye, ap.: 9409-16.*

⁹ *OAP. Hatt-ı Hümayun, ap.: 21035-C*, στο οποίο βρίσκεται η μετάφραση από τα ελληνικά της επιστολής του Δημήτρη.

¹⁰ Μετά την εξέγερση ο Βελή Πασάς υποχρεώθηκε να μείνει στην Κιουτάχεια και ο Μουχτάρ Πασάς στην Αγκυρα

Κιουτάχεια, έστειλε στην Αγία Μαύρα [: Λευκάδα] δύο άτομα με τα ονόματα Χουσεΐν και Κώστας για να παραλάβουν τα σεντούκια. Ωστόσο ο Δημήτρης υποστήριξε ότι δε γνώρισε τίποτα ούτε σχετικά με την κατάληξη των σεντουκιών και το περιεχόμενό τους¹¹ ούτε και για την ύπαρξη κάποιας κρυμμένης περιουσίας, χρημάτων ή πολύτιμων αντικειμένων, πέρα από αυτά τα οποία αναφέρθηκαν.¹²

Πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο των σεντουκιών τα οποία ανέφερε ο γραφέας του Βελή Πασά, Δημήτρης, εντοπίσαμε στις καταχωρίσεις ενός άλλου καταστίχου. Το κατάστιχο αυτό αποτελεί οπωσδήποτε τον κατάλογο τον οποίου συντάξε και απέστειλε στην κεντρική κυβέρνηση ο ίδιος ο Βελή Πασάς, σύμφωνα με τις πληροφορίες τις οποίες έδωσε ο Δημήτρης.¹³ Τα αντικείμενα θα πρέπει να ήταν μεγάλης αξίας, καθώς χαρακτηρίστηκαν ως τιμαλφή/κοσμήματα/χρυσασφικά, ενώ καταγράφηκε και ο αριθμός τους.¹⁴ Ο Δημήτρης παραδίδει σε μία από τις επιστολές του¹⁵ και άλλες πληροφορίες σχετικά με τις οφειλές από χρέη προς το Βελή Πασά. Σύμφωνα με αυτή, το σύνολο της χρηματικής περιουσίας του καταγράφηκε σε κατάστιχα και έγινε γνωστό στο Κράτος [στην οθωμανική κυβέρνηση], εκτός από ένα ποσό 70 χιλιάδων γροσιών, το οποίο όφειλε στον Βελή Πασά ο Γιενισεχιρλί [: Λαρισσαίος] Νετζίπ Μπέη ως αντίτιμο για την αγορά της περιουσίας του, το οποίο δεν καταβλήθηκε, καθώς όταν ο Βελή Πασάς υποχρεώθηκε να μεταβεί και να παραμείνει στην Κιουτάχεια δώρισε το ποσό αυτό στον αγοραστή και ζήτησε από τον γραφέα του να μην το συμπεριλάβει στον κατάλογο των χρεών. Οι πληροφορίες τις οποίες παραδίδει ο Δημήτρης σχετικά με τη χρηματική περιουσία του Βελή Πασά είναι περιορισμένες. Η πραγματικά δε γνώριζε ή δεν ήθελε να δώσει πληροφορίες.

Όσον αφορά στον άλλο γιο του Αλή Πασά, τον Μουχτάρ Πασά, στο έγγραφο το οποίο είναι γραμμένο στα ελληνικά και το οποίο κατασχέθηκε μετά την εκτέλεσή του στην Άγκυρα, υπάρχει ένας κατάλογος με τα αντικείμενα τα οποία βρίσκονταν στο υπόγειο του σαραγιού του στα Γιάννενα.¹⁶ Σύμφωνα με τον κατάλογο αυτό τα αντικείμενα αυτά αποτελούσαν ένα μαγειρικό σκεύος, κηροπήγιο, δοχείο και σερβίτσιο του καφέ φτιαγμένα από ασήμι και χρυσό, ενδύματα με ποικίλες διακοσμήσεις, όπλο, υφάσματα και άλλα. Από τις καταγραφές είναι σαφές ότι για την παρασκευή τους χρησιμοποιήθηκαν πολύτιμα υλικά όπως χρυσό, ασήμι, μετάξι και βελούδο.

Μετά την [κατάπνιξη της] εξέγερση[ς] τα περιουσιακά στοιχεία της οικογένειας και των υποστηρικτών της κατασχέθηκαν από το κράτος και αμέσως μετά απεστάλησαν εντεταλμένοι υπάλληλοι για την καταγραφή τους και τη σύνταξη καταστίχων. Σύμφωνα με την απόφαση η οποία λήφθηκε το 1821 από τους διοικούντες στην Κωνσταντινούπολη, το σύνολο της κινητής και ακίνητης περιουσίας θα κατέσχετο και θα υπαγόταν στη διαχείριση του Αυτοκρατορικού

¹¹ Αν και μετά το θάνατο του Βελή Πασά το Οθωμανικό Κράτος επικοινωνήσε με τον άγγλο πρεσβευτή προκειμένου να επιτύχει την επιστροφή των σεντουκιών, δεν υπήρξε κανένα αποτέλεσμα.

¹² *OAP. Hatt-ı Hümayun, αρ.:32123, 21035-C.*

¹³ *OAP. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 21035-A.*

¹⁴ Ο αναφερόμενος κατάλογος περιλαμβάνεται στο παράρτημα.

¹⁵ *OAP. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 32123.*

¹⁶ Στο έγγραφο υπ' αριθμόν *Hatt-ı Hümayun 9745* του Οθωμανικού Αρχείου της Προϋπουργίας, σημειώνεται ότι εκεί βρίσκονται αντικείμενα και εργαλεία όπως ένα ασημένιο παγούρι/ υδροδοχείο, ασημένια κηροπήγια, σερβίτσιο του καφέ, σερβίτσιο με φλιτζάνια, ασημένιο κουμπούρι, χαντζάρυ/στιλέτο/εγχειρίδιο, πόρπη, ενδύματα από ποικίλα υφάσματα, σεντόνια, ασημένιο μαχαίρι, χρυσοκέντητο σετ λουτρού, γούνες, μπινίσια [προσθήκη μτφρ.: μακρύ πανωφόρι το οποίο φορούν οι ανώτερες τάξεις και ειδικότερα οι ουλεμά (θρησκευτικοί λειτουργοί), βλ. Reşad Ekrem Koçu, *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Άγκυρα 1967, 39], παπούτσια, κάλτσες, μαξιλάρια και εξοπλισμός για το κάπνισμα ναργιλέ.

Νομισματοκοπείου. Τα τσιφλίκια τα οποία θα εντοπίζονταν σε κάθε επαρχιακό διαμέρισμα θα αναδιοργανώνονταν, ενώ προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή διαχείρισή τους θα αποστέλλονταν από ένας υπάλληλος με τον τίτλο του «επόπτη των αυτοκρατορικών τσιφλικιών». Στους υπαλλήλους αυτούς θα καταβαλλόταν υψηλός μισθός, ενώ για τα εισοδήματα τα οποία εισπράττονταν κατ' αποκοπή αποφασίστηκε ότι θα οριστούν φοροεισπράκτορες ή αν αυτό δεν ήταν δυνατό θα εκμισθώνονταν ως ιλιτζάμ. Από την άλλη πλευρά, για τα χάνια, καταστήματα, μενζιλί και την υπόλοιπη ακίνητη περιουσία του Τεπελενλή Αλή Πασά κριθήκε κατάλληλο να πωλούνταν δια μέσου των εποπτών των τσιφλικιών και ύστερα από δημόσιο πλειστηριασμό και τα έσοδα από την πώλησή τους να αποσταλούν στο Αυτοκρατορικό Νομισματοκοπείο.¹⁷ Αμέσως μετά τη λήψη αυτών των αποφάσεων και τον ορισμό των εντεταλμένων υπαλλήλων οι τελευταίοι αναχώρησαν για τους τόπους των καθκόντων τους. Για παράδειγμα, οι εντεταλμένοι υπάλληλοι για τα Τρίκαλα και τη Ναύπακτο ήταν οι επικεφαλής του σώματος των θυρωρών [καπουτζίμπασι] της Υψηλής Πύλης, Εσάντ Αγά και Μεσούντ Αγά. Τα κατάστιχα τα οποία συντάχθηκαν στάλθηκαν στην Κωνσταντινούπολη.¹⁸ Η καταγραφή των ακινήτων και των τσιφλικιών στην περιοχή των Ιωαννίνων αφέθηκε για το τέλος αναμένοντας τον τερματισμό της εξέγερσης. Επειδή η περιουσία του Αλή Πασά στα Γιάννενα αναμενόταν να είναι μεγάλη, στάλθηκε για την καταγραφή της ως ειδικός εντεταλμένος αξιωματούχος ο ναζίρης [οικονομικός επόπτης] της Σόφιας, Χασάν Ταχσίν.¹⁹

Στα κατασχεθέντα κατάστιχα και έγγραφα του Τεπελενλή Αλή Πασά, τα οποία είναι γραμμένα στα ελληνικά, περιλαμβάνεται [και] [η καταγραφή των περιεχομένων του] θησαυροφυλακίου του στο κάστρο των Ιωαννίνων, ενώ καταγράφονται και τα αντικείμενα τα οποία κρατούσε ως υποθήκη έναντι χρεών, καθώς και οι δικές του οφειλές.²⁰ Από τις καταγραφές προκύπτει ότι στον κατάλογο περιλαμβάνονταν ποικίλα χρυσά νομίσματα. Από τις 9 Ιουλίου 1818 και εξής βρίσκονται χρυσά νομίσματα Γαλιαντζί (350.718 νομίσματα), ισπανικά χρυσά (10.546 νομίσματα), γενοβέζικα χρυσά (547 νομίσματα), Τσιφτελί μπέγιογλου χρυσά (8.489 νομίσματα), Φιντίκ χρυσά (118.683), Κωνσταντινουπολίτικα χρυσά (207.257 νομίσματα), Αιγυπτιακά χρυσά (104.659 νομίσματα), Φιντίκ ρουμπιγιεσί [ένα τέταρτο του χρυσού νομίσματος Φιντίκ] (569.141 νομίσματα), Γιρμιμπεσλίκ [νόμισμα 25 πιάστρων] (10.288 νομίσματα), Τζεζαϊρ χρυσά (305 νομίσματα), ποικίλων ειδών γρόσια (2.786.124 νομίσματα) και άλλου είδους και ποσοτήτων χρυσά νομίσματα και χρήματα.²¹

¹⁷ OAI. *Ayniyat Defteri*, αρ.: 610, σ. 63.

¹⁸ OAI. Cevdet Dahiliye, αρ.: 9409-43 με ημερομηνία 7 Şevval 236 – 10.05.1821.

¹⁹ OAI. *Ayniyat Defteri*, αρ.: 610, σς. 104-105. Ο Χασάν Ταχσίν Εφέντι είναι υπεύθυνος για την καταγραφή στο επαρχιακό διαμέρισμα του Δέλβινου. OAI. Cevdet Maliye, αρ.: 14278,2 B 37 – 25.03.1822.

²⁰ OAI. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 21024-A.

²¹ Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας σχετικά με την αξία των παραπάνω νομισμάτων σε γρόσια για το έτος 1814, ένα Γαλιαντζί χρυσό νόμισμα ισούται με 13 γρόσια, επομένως η αξία του παραπάνω ποσού αντιστοιχεί σε 4.559.334 γρόσια. Ένα Φιντίκ χρυσό νόμισμα ισούται με 7 γρόσια και το συνολικό ποσό αντιστοιχεί σε 830.781 γρόσια, ένα Κωνσταντινουπολίτικο χρυσό νόμισμα ισούται με 8 γρόσια και το συνολικό ποσό αντιστοιχεί σε 1.658.056 γρόσια, ένα Αιγυπτιακό χρυσό ισούται με 7 γρόσια και το συνολικό ποσό αντιστοιχεί σε 732.613 γρόσια, ενώ το σύνολο των προαναφερθέντων ποσοτήτων από τα τέσσερα διαφορετικά είδη χρυσών νομισμάτων αντιστοιχεί σε 7.780.784 γρόσια. Το 1815 μία οκά αρνίσου κρέατος κόστιζε 20 παράδες, μια οκά βοδινού κρέατος 10 παράδες, το ημερομίσθιο ενός μάστορα αντιστοιχούσε σε 80 παράδες, η τιμή μίας αγελάδας ήταν 30 γρόσια, ενός βοδιού 35 γρόσια και ενός αλόγου 80, ενός μέσης έκτασης αμπελιού από 200 ως 500 γρόσια και ενός σπιτιού μέσου μεγέθους από 400 ως 800 γρόσια. Αντιπαραβάλλοντας τους παραπάνω αριθμούς

Σχόλιο [ek8]: Για το σύστημα εκμίσθωσης της φορολογίας βλ. Linda Darling, *Revenue-raising and Legitimacy: Tax Collection and Finance Administration in the Ottoman Empire 1560-1660*, Λάντεν 1996.

Σχόλιο [ek9]: Ο όρος «μενζιλί» έχει τη σημασία του ταξιδιωτικού σταθμού, πανδοχείου, και είναι επομένως παραπλήσιος του «χαν» (βλ. Sir James W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, Κωνσταντινούπολη 1978 [1^η έκδοση 1890], 756 και Pakalin, τ. 2, 479). Ωστόσο μία δεύτερη χρήση του αντιστοιχεί σε κατοικία με αυλή, βλ. Suraiya Faroqhi, *Men of Modest Substance: House Owners and House Property in 17th century Ankara and Kayseri*, Κέμπριτζ 1987, 65. Για τον τοπικό φόρο στο επίπεδο του καζά που προορίζεται για τη συντήρηση των μενζιλί ως ταξιδιωτικών (και στρατιωτικών) σταθμών βλ. Evgenij Radusev, "Les dépenses locales dans l' Empire Ottoman au XVIIIe siècle (selon les données de registres de cadé de Ruse, Vidin et Sofia)", *Études Balkaniques*, 16.3 (1980), 86-88.

Σχόλιο [ek10]: Για τις υπηρεσίες των καπουτζίμπασήδων στην εξωτερική υπηρεσία του παλατιού (byrun) βλ. Ismail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Αγκυρα 1984, 404-407, καθώς και Halil İnalcik, "Ghulam", *Encyclopedia of Islam (New Edition)*, τ. 2, 1983, 1085-1091.

Σχόλιο [ek11]: Για τις αρμοδιότητες του ναζίρη στο πλαίσιο του συστήματος εκμίσθωσης της φορολογίας βλ. Darling, 119-160. Για τα μέλη του υπό το μπειρίμητη επαρχιακού συμβουλίου, τα επιφορτισμένα με την οικονομική διοίκηση, κατά τους 15^ο και 16^ο αιώνα βλ. Halil İnalcik, *The Ottoman Empire: the Classical Age, 1300-1600*, Λονδίνο 1973, 117-118, ενώ για το μετασχηματισμό της επαρχιακής διοίκησης βλ. Halil İnalcik, "Military and Fiscal Transformation in the Ottoman Empire, 1600-1700", *Archivum Ottomanicum*, 6 (1980), 283-337.

Σχόλιο [ek12]: Για τις ονομασίες και την αντιστοιχία των νομισμάτων βλ. κατ' αρχάς Εντυχία Δ. Λιάτα, *Φλωρία δεκατέσσερα στένουν γρόσια σαράντα. Η κυκλοφορία των νομισμάτων στον ελληνικό χώρο, 15^{ος}-19^{ος} αι.*, Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε., Αθήνα 1996, 83-118, καθώς και Nuri Pire, *Osmanlılarda Medeni Paralar: Yapı ve Kredi Bankasının Osmanlı Madeni Paraları Koleksiyonu*, Κωνσταντινούπολη 1968, 16-18 και Cüneyt Ölçert, *Sultan Mahmud II zamanında Darp Edilen Osmanlı Madeni Paraları*, Κωνσταντινούπολη 1970 για τα νομίσματα της περιόδου του Μαχμούτ Β'.

Επίσης ο Αλή Πασάς κατέβαλε με τη μορφή ομολόγων και συναλλαγματικών στο σαράφη [: αργυραμοιβό] Σεμπατάι από τη Λάρισα από το 1820 και εξής το ποσό των 1.086.143 γροσίων. Αν σε αυτό προστεθεί το ποσό των 86.614 γροσίων το οποίο αποτελεί πίστωση από το σαράφη Ρεφαϊλ, το συνολικό ποσό φτάνει τα 1.172.757 γρόσια. Άλλες πιστώσεις από διαφορετικά μέρη ανέρχονται στο ποσό των 80.788 γροσίων, ενώ καταγράφονται και 405.248 κεσέδες με ρεάλια. Επιπλέον καταγράφονται κοσμήματα τα οποία δόθηκαν για πώληση στους κοσμηματοπώλες, τα οποία συνίστανται σε 2.540 αντικείμενα αξίας 195,5 κατατίων. Ακόμα δόθηκαν στους κοσμηματοπώλες για πώληση 631 ντιρχέμ χρυσού με τη μορφή κοσμημάτων.²² Οι αριθμοί αυτοί οι οποίοι καταγράφονται στα κατάστιχα αποτελούσαν κατά την περίοδο αυτή σημαντικά ποσά.

Μετά την εκτέλεση του Αλή Πασά εντοπίστηκαν στο κάστρο των Ιωαννίνων ένα σεντούκι με νομίσματα μικρής αξίας που αντιστοιχούν σε 30.000 γρόσια, καθώς και μερικές κασετίνες και σεντούκια που περιείχαν 21.019,5 ποικίλων ειδών γρόσια. Το συνολικό ποσό το οποίο περιεχόταν στα σεντούκια που ανήκαν στον πασά και στη σύζυγό του συνίστατο σε 51.019,5 γρόσια. Τα αντικείμενα και τα κοσμήματα που βρέθηκαν στα σεντούκια και στις κασετίνες στάλθηκαν στην Κωνσταντινούπολη. Τα ποσά τα οποία κατασχέθηκαν καταγράφηκαν και αποδόθηκαν στο Αυτοκρατορικό Νομισματοκοπείο, ενώ ένα τμήμα τους χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη στρατιωτικών εξόδων.²³

Ο Αλή Πασάς και οι γιοι του είχαν επίσης παραχωρήσει δάνεια σε κατοίκους διαφόρων επαρχιών, τα οποία στο σύνολό τους αντιστοιχούν σε ένα σημαντικό ποσό. Τις πιστώσεις αυτές μπορούμε να τις διακρίνουμε στις παρακάτω κατηγορίες: χρέη των κατοίκων των τσιφλικιών, χρέη των κατοίκων των χωριών εξαιτίας της φορολογίας, το αντίτιμο για [τους φόρους] νουζούλ και αβαρίζ, [οφειλές των τιμαρίων τζεμπελού], χρέη για (τα έγγραφα/κατάστιχα) της τζιζιέ [κεφαλικού φόρου], χρέη για το φόρο που συνδέεται με τον αριθμό των προβάτων, [το αντίτιμο από τις δεκάτες των χωριών, η παραγωγή των τσιφλικιών, το αντίτιμο από την εκμίσθωση χειμαδιών και μαντριών/ τυροκομείων κ.ά. Το σύνολο των πιστώσεων του Πασά στις επαρχίες αντιστοιχεί περίπου στο ποσό των 15.000.000 γροσίων, στο οποίο πρέπει να προστεθεί το ποσό των 1.252.545 γροσίων, που προκύπτει από το άθροισμα των 1.172.757 γροσίων τα οποία έλαβε από τους δύο σαράφηδες με τα 80.788 γρόσια τα οποία αποτελούν πιστώσεις προς άλλα άτομα.²⁴

Όσον αφορά στο θέμα των τσιφλικιών, όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα των ερευνών, ο Αλή Πασάς και η οικογένεια του ήταν κάτοχοι περισσότερων από 900 τσιφλίκια,²⁵ των οποίων η μεγάλη πλειονότητα εντοπίζεται στα επαρχιακά διαμερίσματα των Ιωαννίνων, του Δέλβινου, των Τρικάλων, της Αυλώνας και του Αργυρόκαστρου. Τα ετήσια έσοδα τους υπολογίζονται γύρω στα 2 εκατομμύρια

αποδεικνύεται ότι ο Αλή Πασάς ήταν ένας αρκετά πλούσιος άνθρωπος. Οι αναφερθείσες τιμές αντλήθηκαν από το Rifat Özdemir, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*, Άγκυρα 1986.

²² Ο Αχμέτ Ουζούν στο άρθρο του, στη σελίδα 1.059 σημειώνει: «Στο κάστρο των Ιωαννίνων εντοπίστηκε χρυσός αξίας 23.275.288 γροσίων σύμφωνα με τις τρέχουσες τιμές αγοράς. Εκτός από τον χρυσό κατασχέθηκαν 181.675 μπεςλί χρυσά νομίσματα, 155.625 ποικίλων ειδών γρόσια καθώς και χρήματα αξίας που αντιστοιχεί σε 2.630.500 γρόσια. Αν προσέξουμε αυτούς τους αριθμούς μπορούμε να σκεφτούμε ότι στο θησαυροφυλάκιο του Αλή Πασά στο κάστρο των Ιωαννίνων υπήρχαν γύρω στα 27 εκατομμύρια γρόσια». Ωστόσο, [αν και] το αναφερόμενο κατάστιχο κατασχέθηκε στο κάστρο των Ιωαννίνων, δεν είναι σαφές αν τα ποσά και τα κοσμήματα τα οποία αναφέρονται στις καταχωρίσεις των ετών 1818 και 1820 κατασχέθηκαν ή όχι.

²³ ΟΑΠ. Cevdet Dahiliye, αρ.: 9409-11, 17 Ζιλκαντέ 237 – 26 Ιουλίου 1822.

²⁴ Ο.π. και Αχμέτ Ουζούν, ό.π., σ. 1.060. Ο Ουζούν δίνει τον αριθμό 1.180.895 γρόσια.

²⁵ Entela Muço, ό.π., σ.199.

Σχόλιο [ek13]: Για τις ονομασίες των ευρωπαϊκών νομισμάτων βλ. Şevket Pamuk, "Money in the Ottoman Empire, 1326-1914" στο Halil İnalçık με Donald Quataert (επιμ.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire*, Cambridge University Press, Κέμπριτζ 1997, 965.

Σχόλιο [ek14]: Ένα «ντιρχέμ» ισούται με 3,207 γραμμάρια. Βλ Halil İnalçık με Donald Quataert (επιμ.), 988.

Σχόλιο [ek15]: Για τους φόρους αβαρίζ και νουζούλ βλ. Bruce McGowan, *Economic Life in Ottoman Europe: Taxation, Trade and the Struggle for Land, 1600-1800*, London 1981, 105-114, καθώς και Caroline Finkel, *The Administration of Warfare: the Ottoman Military Campaigns in Hungary, 1593-1606*, Βιέννη 1988, 130-143.

Σχόλιο [ek16]: Για τις υποχρεώσεις των τιμαριωτών να διαθέτουν από έναν εξοπλισμένο με πανοπλία πολεμιστή για τιμαριωτικά εισοδήματα υψηλότερα των 4.000 άσπρων κατά την περίοδο μεταξύ 14^{ου} και 16^{ου} αιώνα βλ. Nicoara Beldiceanu, *XIV. Yüzyıldan – XVI. yüzyıla Osmanlı Devletinde Timar*, Άγκυρα 1985 (μτφρ. από τα γαλλικά Mehmet Ali Kılıçbay), 90.

Σχόλιο [ek17]: Για τον κεφαλικό φόρο βλ. το λήμμα του Halil İnalçık, "djizya" στο *Encyclopaedia of Islam (New Edition)*, τ. 2, 1965, 562-566 και McGowan, 80-85.

Σχόλιο [ek18]: Για το φόρο «adet-i aḡnam», βλ. αναφορά από τον McGowan, 105.

γρόσια.²⁶ Μεταξύ των ακινήτων τα οποία αναφέρονται ως τσιφλίκια περιλαμβάνονται και πολλά ζιαμέτια, τιμάρια²⁷ και μουκατάδες, τα οποία συνίστανται σε χωριά τα οποία υπάγονται στο ντεφτέρχανε [συνίστανται σε δημόσιες γαίες και αποτελούν ή αποτελούσαν τμήματα τιμαρίων, ζιαμετιών ή χασίων]. Όπως ειπώθηκε και νωρίτερα, ο Αλή Πασάς και οι γιοι του μετέτρεψαν τα χωριά αυτά σε τσιφλίκια, αφού τα ιδιοποιήθηκαν με τη βία ή τα απέκτησαν έναντι ενός μικρού αντίτιμου προς τους ιδιοκτήτες τους ή προς τους κατοίκους των χωριών. Τη διαδικασία αυτή την περιγράφει ένα έγγραφο ως εξής: Στα χωριά τα οποία ονομάζονται τσιφλίκια τα δύο τρίτα της παραγωγής παραδίνονται στους κατοίκους και το ένα τρίτο αντιστοιχεί στον ιδιοκτήτη του τσιφλικιού, ενώ στους κατόχους ζιαμετιών, τιμαρίων και μουκατάδων η δεκάτη ή ένα ποσό ως αντίτιμο αυτής καταβάλλεται κατ' αποκοπή [μακτού]. Εάν τα χωριά των τελευταίων κατηγοριών δεχτούν να αποτελέσουν τσιφλίκια αποκτούν ατέλεια και επωφελούνται από την προστασία του ιδιοκτήτη, ο οποίος φροντίζει ώστε τα χωριά αυτά να μη συμμετέχουν στην επιμερισμό των τοπικών φόρων στο επίπεδο του σαντζακιού και του καζά σύμφωνα με τις καταγραφές των τεβζιάτ αλλά το μερίδιό τους να επιμερίζεται μεταξύ των υπόλοιπων χωριών, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό μεγάλα ποσά για τον ίδιο.²⁸ Όπως είπαμε και νωρίτερα, τα ακίνητα και τα τσιφλίκια του Αλή Πασά, των παιδιών του και των ακολούθων του παραχωρήθηκαν στο Αυτοκρατορικό Νομισματοκοπείο, ενώ στη συνέχεια απεστάλησαν εντεταλμένοι υπάλληλοι για τη διακρίβωση των εισοδημάτων. Όσον αφορά στη διαχείριση, αποφασίστηκε ότι θα την αναλάμβαναν αξιόπιστα άτομα είτε ως φοροσυλλογείς ή ως φοροεκμισθωτές, καταβάλλοντας δηλαδή ένα αντίτιμο στα πλαίσια του συστήματος ιλτζιάμ. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στα τσιφλίκια τα οποία βρίσκονταν στο σαντζάκι του Πασά. Εκτός αυτού, δηλαδή σε περιοχές όπως αυτές των Τρικάλων, του Γιενισεχίρ [Λάρισας], του Αλμυρού, του Ντομενίκου [Δομένικου], Πατρατζικίου [Υπάτης], των Ιωαννίνων, του Δέλβινου, του Ελμπασάν, της Θεσσαλονίκης, της Εύβοιας και της Ναυπάκτου, τα τσιφλίκια στις περισσότερες περιπτώσεις κατασχέθηκαν.²⁹ Για το θέμα αυτό είναι δυνατό να εντοπιστεί στο αρχείο μεγάλος αριθμός πληροφοριών σε ποικίλες ταξινομήσεις και καταχωρίσεις και για αυτό το λόγο είναι απαραίτητο να γίνει μια λεπτομερής αναζήτηση. Όταν ολοκληρωθεί η έρευνα στο σύνολο των σχετικών καταχωρίσεων θα είναι δυνατό να συνδυαστούν και να συγκριθούν το σύνολο των τσιφλικιών και εισοδημάτων. Για παράδειγμα, σε ένα κατάστιχο σημειώνεται ότι στον καζά της Βέροιας, ο οποίος υπάγεται στο σαντζάκι της Θεσσαλονίκης, ο Αλή Πασάς είναι ιδιοκτήτης 22 τσιφλικιών (τα δύο βρίσκονται στον καζά του Γεντζέ-ι Βαρντάρ [Γενιτσών]), ενώ ο Βελέ Πασάς είναι ιδιοκτήτης 5 τσιφλικιών.³⁰ Υπάρχουν επίσης καταχωρίσεις που αφορούν σε μεγάλο αριθμό αρχοντικών, κατοικιών [μενζίλ],

Σχόλιο [ek19]: Για τις αρμοδιότητες της υπηρεσίας του ντεφτέρχανε βλ. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Άγκυρα 1992, 184-186.

Σχόλιο [ek20]: Για τα κατάστιχα επιμερισμού τοπικών εξόδων («τεβζι ντεφτερί») βλ. McGowan, 157-161 και Michael Ursinus, “Natural Disasters and Tevzi: Local Tax Systems of the Post-Classical Era in Response to Flooding, Hail and Thunder” στο Elizabeth Zachariadou (επιμ.), *Natural Disasters in the Ottoman Empire: Halcyon Days in Crete III*, Ρέθυμνο 1999, 265-272.

²⁶ Βλ. Hamiyet Sezer, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma”, *Bellekten*, c.LXIII/233, Απρίλιος 1988, Άγκυρα. Στις σελίδες 75-105 παρουσιάζονται πληροφορίες σχετικά με τα τσιφλίκια και τα εισοδήματα από τις περιοχές του Μοναστηρίου, της Φλώρινας, του Σαρί Γκιολ, των Σερβίων, του Πρίλεπου και της Κατράντζας, οι οποίες υπάγονται στο επαρχιακό διαμέρισμα του Πασά. Στους ίδιους αριθμούς καταλήγει κανείς και από τους καταλόγους οι οποίοι περιέχονται στις σελίδες 1062-1067 του άρθρου του Αχμέτ Ουζούν.

²⁷ ΟΑΠ. Cevdet Dahiliye, αρ.: 9409-50. Διαπιστώνεται ότι το έτος 1822 καταγράφηκαν στα κατάστιχα του Νομισματοκοπείου 38 τιμάρια τα οποία ανήκαν στον Αλή Πασά και βρίσκονταν στα επαρχιακά διαμερίσματα της Αυλώνας, του Δέλβινου και των Ιωαννίνων.

²⁸ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 48899.

²⁹ ΟΑΠ Cevdet Maliye, αρ.: 14278, 2 B

³⁰ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 21004-A, κατάστιχο με ημερομηνία 7 R 237 – (01.01.1822). Παρατίθεται στο παράρτημα. Ο αριθμός τσιφλικιών τον οποίο ο Αχμέτ Ουζούν παραθέτει για τη Βέροια είναι 20, ό.π., σ. 1.062.

κήπων και λιβαδιών στα Γιάννενα και στην Άρτα.³¹ Τα εισοδήματα τα οποία εισπράχθησαν από αυτά είναι τα εξής:

Έσοδα από μουκατάδες, ιλιτζάμ και τσιφλίκια – 995.837 γρόσια

Ποικίλα έσοδα τα οποία δεν εντάσσονται στην κατηγορία των τσιφλικιών – 14.950 γρόσια

Έσοδα από λιβάδια – 15.420 γρόσια.

Το σύνολο των εσόδων ανέρχεται σε 1.026.207 γρόσια.

Εκτός από αυτά στα Τρίκαλα και στα περίχωρά τους εντοπίζονται 119 τσιφλίκια,³² στα οποία περιλαμβάνονται συνολικά 2.760 τσιφτ (ζευγάρια). Από αυτά 16 τσιφλίκια που αποτελούνται από 364 ζευγάρια ανήκουν στον Αλή Πασά, 96 τσιφλίκια που αποτελούνται από 1.817 ζευγάρια ανήκουν στον Βελή Πασά, 7 τσιφλίκια με 159 ζευγάρια στο Μουχτάρ Πασά και 8 τσιφλίκια που περιλαμβάνουν 184 ζευγάρια στον Ιτζέτ Μπέη, ενώ άλλα 19 τσιφλίκια που αποτελούνται από 236,5 ζευγάρια ανήκουν επίσης στον Αλή και στον Βελή Πασά. Τα παραδείγματα αυτά φανερώνουν ότι είναι δυνατό να εντοπισθούν πληροφορίες σε διαφορετικές σειρές ταξινομήσεων. Η συνέχιση της έρευνας θα αποδώσει ακόμα περισσότερες πληροφορίες.

Η διαχείριση των διαφόρων τσιφλικιών και μουκατάδων είτε ανατέθηκε αμέσως μετά τα γεγονότα σε άλλα πρόσωπα είτε παρέμεινε μετά από έρευνα στους ίδιους διαχειριστές. Για παράδειγμα, ο μουκατάς του Ισκαραπάρ ο οποίος ανήκε στον Αλή Πασά και στον γιο του και τον διαχειριζόταν ο Σαλίχ Μπέης, ο μουκατάς Μπαλαμαϊ των Ρωμιών τον οποίο διαχειριζόταν ο Γιαννιώτης Ιμπραϊμ και ο μουκατάς του Κορντίλ τον οποίο διαχειριζόταν ο Χουσεϊν Αγά καταχωρήθηκαν από το έτος 1819-1820 και εξής στο Αυτοκρατορικό Νομισματοκοπείο. [Στη συνέχεια] οι μουκατάδες του Ισκαραπάρ, του Μπαλαμαϊ των Ρωμιών και του Κορντίλ ανατέθηκαν στους Σαντίκ Μαριτζέ, Μπαϊράμ Σελέφνε και Γιαννιώτη Χουσεϊν αντίστοιχα, αφού προηγήθηκε έρευνα για τα πρόσωπα αυτά.³³

Αναφέρεται ότι τα δημιουργηθέντα τσιφλίκια της οικογένειας των Τεπελενλή δεν απέδωσαν στο μέλλον τόσο υψηλά εισοδήματα όσο αυτά της περιόδου του Αλή Πασά, ότι ήταν κατεστραμμένα και ότι καταβλήθηκαν προσπάθειες ώστε να φτάσουν την παλαιότερη απόδοσή τους.³⁴

Μαζί με την ιδιωτική περιουσία του Αλή Πασά επιστράφηκαν και αντικείμενα τα οποία είχαν τελετουργική σημασία. Για παράδειγμα, στην κατοχή του ντιβιτνάρη Μπαϊράμ βρισκόταν μία σφραγίδα του θησαυροφυλακίου. Σύμφωνα με το έγγραφο 25 B 37 με ημερομηνία 16 Ιουνίου 1822³⁵ εκδόθηκε διαταγή προς τον Χουρσίτ Αχμέτ Πασά να λάβει τη σφραγίδα για λογαριασμό του αυτοκρατορικού Νομισματοκοπείου. Για τη γνωστοποίηση της διαταγής στον Μπαϊράμ, ο οποίος κατά την περίοδο αυτή βρισκόταν στην περιοχή των Τόσκηδων και για την παραλαβή της σφραγίδας στάλθηκε στην περιοχή εντεταλμένος υπάλληλος, ο οποίος ζήτησε τη σφραγίδα του θησαυροφυλακίου καθώς και άλλες οι οποίες βρίσκονταν στην κατοχή του Μπαϊράμ, τις οποίες ο τελευταίος απάντησε ότι θα επιστρέψει.

³¹ ΟΑΠ. Maliyeden Müdevver, αρ.: 9767, σσ. 23-33.

³² ΟΑΠ. Maliyeden Müdevver, αρ.: 7675

³³ ΟΑΠ. Cevdet Dahiliye, αρ.: 9409-33 9 Φεβρουαρίου 1822 – 16 Τζεμαζελεβέλ 237. Άλλα παραδείγματα για την παραχώρηση μουκατάδων και τσιφλικιών ύστερα από έρευνα υπάρχουν στα έγγραφα υπ' αριθμόν 38, 41 και 43.

³⁴ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun. αρ.: 48899.

³⁵ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun. αρ.: 20945.

Σχόλιο [ek21]: Για τους όρους «τσιφτ» και «τσιφλίκιο» βλ. Halil Inalcik, “Çiftlik”, *İslam Ansiklopedi*, τ. 1, 1978, (392-397).

Σχόλιο [ek22]: Ενδεχομένως πρόκειται για τον οικισμό «Σκράπαρι» (σημ. Ασπρονέρι επαρχίας Καστοριάς). Δεν εντοπίστηκαν οικισμοί με τις ονομασίες Μπαλαμαϊ και Κορντίλ.

Σαντζάκια όπως τα Γιάννενα, το Δέλβινο και η Αυλώνα αποτελούσαν σημαντικά κέντρα εξουσίας του Αλή Πασά και των γιων του, επομένως είναι φυσικό η περιουσία τους σε αυτά τα μέρη να είναι μεγάλη. Εκτός από τα παραπάνω σαντζάκια είναι φυσικό ο αριθμός των αντικειμένων και οι ποσότητες των χρημάτων τους να είναι μεγάλες και στο Τεπελένι, τόπο γέννησης του Πασά, σύμφωνα με τον Τεζκερε-ι εββέλ του Σαλίχ Μουχλίς Εφέντι, ο οποίος στάλθηκε από το κράτος για την παραλαβή και καταγραφή τους. Το καθήκον της πώλησης των ιδιοκτησιών αυτών ανατέθηκε στο βαλή της Ρούμελης και Αρχιστράτηγο της Στρατιάς των Ιωαννίνων, Χουρσίτ Πασά. Τα αντικείμενα μεταφέρθηκαν με την έγκριση του Πασά και πουλήθηκαν αποφέροντας έσοδα 29.537 γροσίων, τα οποία καταγράφηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη των εξόδων της στρατιάς των Ιωαννίνων. Η πληροφορία αυτή είναι γνωστή από έγγραφο του εισπράκτορα του φόρου νουζούλ της Στρατιάς των Ιωαννίνων, Ιμπραήμ Εντχέμ με ημερομηνία 10.08.1821 -11 Ζιλκαντέ [1]236.³⁶ Τα έσοδα των τσιφλικιών του σαντζακιού της Αυλώνας αντιστοιχούν σε 15.000 γρόσια για την είσπραξη των οποίων υπεύθυνος ορίστηκε επίσης ο Χουρσίτ Πασάς.

Εκτός από το σύνολο αυτής της κινητής και ακίνητης περιουσίας του Αλή Πασά πρέπει να κάνουμε μία προσθήκη όσον αφορά στις ιδιοκτησίες του Αλή Πασά, η οποία αφορά στα ιδιόκτητα πλοία του. Όπως και τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία και τα πλοία κατασχέθηκαν από το κράτος και διορίστηκαν κυβερνήτες για να τα οδηγήσουν στο αυτοκρατορικό Ναυπηγείο.³⁷ Όσον αφορά στον αριθμό τους, καταγράφηκαν συνολικά 9 πλοία, τα οποία συνίστανται σε 3 μπρίκια, μία φρεγάδα και μία κορβέτα καθώς και 9 μεγάλα και μικρά πλοία. Από εδώ καταλαβαίνουμε ότι ο Αλή Πασάς διέθετε και ναυτική ισχύ.

Συμπέρασμα

Η οικογένεια του Αλή Πασά αποτελούσε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα μία από τις οικογένειες με μεγάλη επιρροή στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στην Ελλάδα και στην Αλβανία, η οποία ασκώντας τη διοίκηση της περιοχής απέκτησε μια αρκετά μεγάλη περιουσία. Η οικογένεια εδραίωσε την ισχύ και τον πλούτο της μέσα από το συνδυασμό πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Οι οικονομικοί πόροι της συνίσταντο στα εισοδήματα από τα τσιφλίκια τα οποία απέκτησε, καθώς και σε σημαντικά ποσά τα οποία προέρχονταν από την ενοικίαση ακίνητης περιουσίας. Το σύνολο αυτής της περιουσίας μετά την ανταρσία κατασχέθηκε από το Κράτος και καταγράφηκε από εντεταλμένους υπαλλήλους. Όσα από τα περιουσιακά στοιχεία ήταν δυνατό να πουληθούν πουλήθηκαν και τα έσοδα χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη μέρους των εξόδων του στρατού, ενώ ένα άλλο μέρος τους εκχωρήθηκε στο θησαυροφυλάκιο. Το τμήμα της περιουσίας, το οποίο δε στάθηκε δυνατό να πουληθεί, και ιδιαίτερα τα τσιφλίκια, αποδόθηκαν σε αξιόπιστα πρόσωπα προκειμένου να τα διαχειριστούν είτε ως φορομισθωτές στο πλαίσιο του συστήματος ιλιτζάμ είτε υπάλληλοι επιφορτισμένοι με την είσπραξη της φορολογίας, ενώ για την αξιοπιστία των ατόμων αυτών επίσης πραγματοποιήθηκε έρευνα. Κατά την εξέταση των καταστάσεων του Νομισματοκοπείου, στα οποία περιλαμβάνονται οι προαναφερθείσες καταγραφές, το στοιχείο το οποίο εντυπωσιάζει είναι το ύψος της χρηματικής περιουσίας και των εισοδημάτων. Ωστόσο, μετά την ανταρσία τα έσοδα αυτά παρουσιάζουν μία πτώση και το κράτος προσπάθησε να λάβει μέτρα για να τα επαναφέρει στην προηγούμενη κατάσταση διορίζοντας αξιόπιστα και ικανά άτομα ως διαχειριστές. Οι πληροφορίες τις οποίες παραθέσαμε εδώ με συντομία, είναι δυνατό να συμπληρωθούν και να ερευνηθούν στο σύνολό τους με μία ευρεία και λεπτομερή έρευνα στις αρχειακές πηγές.

³⁶ ΟΑΠ. Cevdet Dahiliye, αρ.: 9409-29.

³⁷ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun. αρ.: 28368.

Σχόλιο [ek23]: Για το μπρίκι (δικάταρτο ιστιοφόρο), βλ. İdris Bostan, *Beylik'ten İmparatorluğa Osmanlı Denizciligi*, Κωνσταντινούπολη 2006, 338-339.

Βιβλιογραφία

Αρχειακές Πηγές

Οθωμανικό Αρχείο της Πρωθυπουργίας. Ταξινόμηση Cevdet Dahiliye
Ταξινόμηση Hatt-ı Hümayun
Ταξινόμηση Cevdet Maliye
Ταξινόμηση Maliyeden Müdevver
Κατάστιχα Ayniyat

Μελέτες

Barkan, Ömer Lütfi, “Çiftlik”, *İslam Ansiklopedisi*, τ. 3, 392-397

_____, “Balkan Memleketlerinin Zirai Reform Tecrübeleri ve Balkan Memleketlerinin Toprak Meseleleri Tarihine Bir Bakış”, [Μια προσέγγιση στην ιστορία των αγροτικών ζητημάτων των βαλκανικών κρατών και στις απόπειρες αγροτικής μεταρρύθμισης στα βαλκανικά κράτη], *İktisat Fakültesi Mecmuası* [Περιοδικό Σχολής Οικονομικών] *İktisat Fakültesi Mecmuası* [Περιοδικό της Σχολής Οικονομικών], 4/4 (1943), 455-554

Entela Muço, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Yanya Paşalığındaki Çiftliklerin Yapısı” [Η διάρθρωση των τσιφλικιών του Τεπελενλή Αλή Πασά στο πασαλίκι των Ιωαννίνων] στο *XIII. Türk Tarih Kongresi, (Ankara, 4-8 Ekim 1999) Kongreye Sunulan Bildiriler* [ΙΓ΄ Συνέδριο Τουρκικής Ιστορίας (Άγκυρα, 4-8 Οκτωβρίου 1999)], τ. 3, 1^ο μέρος, Άγκυρα 2002 [δεν δίνεται αριθμός σελίδων]

Özdemir, Rifat, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara*, Άγκυρα 1986

Sezer, Hamiyet, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma” [Μία έρευνα σχετικά με τα τσιφλίκια του Τεπελενλή Αλή Πασά], *Belleten*, LXII/233, Απρίλιος 1998, (75-105)

Sezer Hamiyet, “Tepedelenli Ali Paşa'nın Oğulları” [Οι γιοι του Τεπελενλή Αλή Πασά], *DTCF* [Περιοδικό του Τμήματος Ιστορίας της Σχολής Γλώσσας και Ιστορικής Γεωγραφίας (του Πανεπιστημίου της Άγκυρας)]. *Tarih Araştırmaları Dergisi* [Περιοδικό Ιστορικών Μελετών], 28 (1995), 155-164

Skiotis, Dennis N., “From Bandit to Pasha: First Steps in the Rise to Power of Ali of Tepelen, 1750-1784”, *International Journal of Middle East Studies*, II (1971), 214-244

Uzun, Ahmet, “Tepedelenli Ali Paşa ve Mal Varlığı” [Ο Τεπελενλή Αλή Πασάς και η περιουσία του], *Belleten*, LXV/244 (Δεκέμβριος 2001), Άγκυρα 2002, 1035-1077.

Σχόλιο [ek24]: Για τις παραπάνω ταξινομήσεις του Οθωμανικού Αρχείου της Πρωθυπουργίας βλ. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi* 391-392, 296-297 και 157-163.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Τα τσιφλίκια του Αλή Πασά στον καζά της Βέροιας³⁸

Τσιφλίκι του Λοντζοκόζι
Είναι ανεξάρτητο τσιφλίκι
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ [ζευγάρια] 12
Χανέ [νοικοκυριά] 6
1

Τσιφλίκι του Λεμπάνοβι

Συνδέεται και με τα υπόλοιπα πρόσωπα [τους υπόλοιπους κατοίκους του χωριού/
βρίσκεται μέσα στο χωριό(;)]

Γιαριτζήδες
Νεροβούβαλα

Τσίφτ 4
4

Τσιφλίκι του Καρατζά Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χανέ

Τσίφτ 16
Χανέ 5
1

Τσιφλίκι του Τσίτροζι

Υπάρχουν και άλλα πρόσωπα[;]

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ 9
Χανέ 3
1

Τσιφλίκι του Κορτούζι

Μισό μερίδιο ανήκει στον Σαλίχ Μπέη

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χανέ

Τσιφτ 10
Χανέ 2
1

Τσιφλίκι του Βιρομρί

Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ 28
Χανέ 8
1

Τσιφλίκι του Οστορί

Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ 39
Χανέ 11
1

Σχόλιο [ek25]: Οι ταυτίσεις γίνονται με βάση τον κατάλογο παλαιών και νέων ονομασιών του καζά της Βέροιας, βλ. Αντόνης Αναστασόπουλος, *Imperial Institutions and Local Communities: Ottoman Kafaferye 1758-1774*, Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ 1999 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή). Ο κατάλογος των χωριών συντάχθηκε με βάση τα κατάστιχα διανομής τοπικών εξόδων (τεβζί ντεφτερλερι) του έτους 1179 (1765-1766) και οι ταυτίσεις γίνονται με βάση το τουρκοελληνικό λεξικό του Χλωρού (Ι. Χλωρός, *Λεξικόν Τουρκοελληνικόν*, εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου, Κωνσταντινούπολη, 1900), τα αρχεία της μητρόπολης Βέροιας και πληροφορίες από τοπικούς ιερείς. Έχει χρησιμοποιηθεί επίσης η ηλεκτρονική βάση δεδομένων του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών που συγκροτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Πανδέκτης (ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://pandektis.ekt.gr/dspace/>). Για τον καλύτερο εντοπισμό του οικισμού έχει προστεθεί η σημερινή επαρχία στην οποία υπάγεται ο οικισμός. Το Λοντζανός ή Λοντζενον πιθανότατα είναι ο οικισμός Λόντζιανο, σήμ. Παλιάμπελα Κολανδρού.

Σχόλιο [ek26]: Ο όρος «χανέ» βέβαια είναι δυνατό να αντιστοιχεί και σε μία φορολογική μονάδα. Βλ. McGowan, 104-119 για τους φόρους νουζούλ και αβαρίζ.

Σχόλιο [ek27]: Ο οικισμός Λιμπάνοβι/Λιμπάνοβο, σήμ. Αιγίνιο επαρχίας Περίας.

Σχόλιο [ek28]: Εντοπίζεται οικισμός Καρατζά σήμ. Ευαγγελισμός επαρχίας Λαγκαδά. Στην επαρχία Περίας υπάρχει οικισμός Καρίτσα.

Σχόλιο [ek29]: Ο οικισμός Κίτρος επαρχίας Περίας.

Σχόλιο [ek30]: Κορονός, Κορινός επαρχίας Περίας

Σχόλιο [ek31]: Βρωμερή, σήμ. Καλλιθέα επαρχίας Περίας.

Σχόλιο [ek32]: Ισταβρί, Σταυρός επαρχίας Ημαθίας.

³⁸ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun, αρ. 21004-A.

Τσιφλίκι του Κεραμέτ Ήταν τμήμα του καζά του βιλαετιού			Σχόλιο [ek33]: Κεραμιδί επαρχίας Πιερίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 32		Σχόλιο [ek34]: Δεν είναι ξεκάθαρη η σειρά των λέξεων.
Τσιφλίκι του Νταντέν Είναι ανεξάρτητο			Σχόλιο [ek35]: Ραντέν, Ράδιανη σήμ. Ρυάκια επαρχίας Πιερίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 9		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 4		
Τσιφλίκι του Κοστάνιγιε Είναι ανεξάρτητο			Σχόλιο [ek36]: Καστανιά επαρχίας Πιερίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 6		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 2		
Τσιφλίκι του Σεχασεχνί [:] Είναι ανεξάρτητο. Το τσιφλίκι μαζί με το τσιφλίκι του Μποζαντίτ ανήκαν στην ανήλικη κόρη του Μολά Αχμέντ, Λεμπιμπέ. Τη γνωστή [:] ημερομηνία ο θετός πατέρας της προαναφερθείσας, Χατζί Σαμέτ, τα μεταβίβασε χωρίς την έγκρισή της στον Αλή Πασά έναντι 30.000 γροσίων. Αν και [τα τσιφλίκια αυτά] έχουν αρπαγεί από εκείνη την περίοδο και εξής, η προαναφερθείσα κάνει έκκληση παραχώρησης [φιλανθρωπίας] επικαλούμενη το μικρό αριθμό τους.			Σχόλιο [ek37]: Ποζαρίτες, σήμ. Κεφαλοχώρι επαρχίας Ημαθίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 24		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 16		
Άγρια άλογα	Κομμάτια [αριθμός] 6		
Αγελάδες και δαμάλια-μοσχαρακία	Κομμάτια [αριθμός] 26		
Τσιφλίκι του Μποζαντίτ Είναι ανεξάρτητο			
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 16		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 11		
Χανέ	1		
Τσιφλίκι του Τρκοχτό Συνδέεται και με τους υπόλοιπους			Σχόλιο [ek38]: Πιθανόν Τουρκοχώρ, Τουρκοχώρι, σήμ. Πατρίδα επαρχίας Ημαθίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 4		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 2		
Χειμαδιό	1		
Τσιφλίκι του Χρουπάν Είναι ανεξάρτητο			Σχόλιο [ek39]: Χοροπάν, σήμ. Στενήμαχος επαρχίας Ημαθίας.
Σουγκ [:]	Τσιφτ 10		Σχόλιο [ek40]: Δεν έγινε εφικτό να εντοπιστεί ο όρος αυτός. Στο οθωμανοαγγλικό λεξικό του Redhouse εντόπισα μόνο τη λέξη sayg, της οποίας η ορθογραφία στα οθωμανικά μάλλον είναι ίδια με το «sayg», και σημαίνει: a counterpart/ a fellow, equal/ a next born brother.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 6		
Αϊλακτσήδες	Χανέ 2		
Χειμαδιό	1		
Τσιφλίκι του Τοπιλάν Το προαναφερθέν χωριό βρίσκεται σε λοφώδη και βραχώδη περιοχή. Επειδή η παραγωγή του είναι αυτή οι ραγιάδες καταβάλλουν κατ' αποκοπή για τους επαρχιακούς φόρους ως αντίτιμο του φόρου παραγωγής το ποσό των 266 γροσίων.			Σχόλιο [ek41]: Τόπλιανη, σήμ. Γεωργιανοί επαρχίας Ημαθίας.
Γιαριτζήδες	Τσιφτ 8		

Χωριό Ντόλανι
Χωριό Τοπιλάν misellü [;]

Τσιφλίκι της Ντισόβντα [;]

Το προαναφερθέν τσιφλίκι αρχικά ανήκε στους Καϊμάκ Μπέη, Νεσέτ Μολλά και Μεχμέτ Μπέη, χωρισμένο σε τρία μερίδια. Ο Καϊμάκ Μπέη πούλησε το μερίδιο του στον Αλή Πασά, ο οποίος οικειοποιήθηκε παράνομα και τα μερίδια των Νεσέτ Μολλά και Μεχμέτ Μπέη. Οι τελευταίοι κάνουν έκκληση [για την επιστροφή των μεριδίων τους].

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες

Τσιφτ 27
Χανέ 16

Σχόλιο [ek42]: Δόλιανη, σήμ. Κουμαριά επαρχίας Ημαθίας.

Σχόλιο [ek43]: Δεν εντοπίστηκε η σημασία της λέξης. Αν υπάρχει λάθος, ίσως εννοείται η λέξη «amisil», η οποία σημαίνει ισόσπος, παρόμοιος.

Τσιφλίκι του Λεφτεχόρ

Το προαναφερθέν τσιφλίκι ήταν χωριό ραγιάδων και υπάγεται στον καζά της Θεσσαλονίκης. Πριν από περισσότερα από είκοσι χρόνια ο Χουσεϊν Αγά και ο αδελφός του, Μεχμέτ Αγά, κάλυψαν με το ποσό των είκοσι χιλιάδων γροσίων τα χρέη των προαναφερθέντων αγροτών, ενώ συμφωνήθηκε ότι μέχρι την πλήρη εξόφληση του χρέους οι προαναφερθέντες αγρότες θα καταβάλλουν στους προηγούμενους το μισό της παραγωγής τους. Οι προαναφερθέντες Χουσεϊν και Μεχμέτ Αγά λάμβαναν το μισό της παραγωγής μέχρι το θάνατό τους, ενώ κατά το χρόνο της καταγραφής το μερίδιο των μισών από αυτούς το οικειοποιήθηκε ο Αλή Πασάς και των άλλων μισών ο Βελή Πασάς.

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χανέ

Τσίφτ 15
Χανέ 12
μισό

Σχόλιο [ek44]: Ίσως Λεπτοκαρυά επαρχίας Περσίας.

Τσιφλίκι της Ουζούντζα Οβά

Το χωριό ήταν αρχικά χωριό ραγιάδων. Οι κάτοικοι των χωριών [;] για ορισμένους λόγους διασκορπίστηκαν και 15 ποσά ραγιάδων [αριθμός ραγιάδων ο οποίος αντιστοιχεί σε 15 φορολογικές ενότητες;] μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό της πόλης της Βέροιας. Αυτοί, προκειμένου να μην καταβάλλουν το μερίδιό τους όσον αφορά στους φόρους τους οποίους καταβάλλει η πόλη, κατέβαλλαν κάθε χρόνο κατ' αποκοπή το ποσό των 2.250 γροσίων στον Αλή Πασά, και ο τελευταίος ιδιοποιήθηκε το τσιφλίκι [; μετέτρεψε το χωριό σε τσιφλίκι] και το έδωσε στο γιο του, Σαλίχ.

Σχόλιο [ek45]: Σήμ. Ξηρολείβαδο επαρχίας Ημαθίας.

Τσιφλίκι του Τριπόταμο

Το χωριό ήταν αρχικά χωριό ραγιάδων, οι οποίοι διασκορπίστηκαν πριν από περισσότερα από σαράντα χρόνια. Πέντε άτομα μεταφέρθηκαν στην πόλη της Βέροιας και στον καθένα από αυτούς αντιστοιχούσε όσον αφορά στην καταβολή των επαρχιακών φόρων το ποσό των έξι γροσίων, το οποίο δεσμεύτηκαν να καταβάλλουν στον Αλή Πασά κατ' αποκοπή. Οι γαίες του χωριού αυτού κάποιες φορές μισθώνονταν για καλλιέργεια.

Σχόλιο [ek46]: Τριπόταμος επαρχίας Ημαθίας.

Τσιφλίκι του Νόβο

Ο προηγούμενος δικαιούχος/καρπωτής αυτού του τσιφλικιού το οποίο υπάγεται στον καζά των Γενιτσών, ήταν ο Χατζί Μπουτζού. Μετά το θάνατό του ο Αλή Πασάς οικειοποιήθηκε με τη βία το τσιφλίκι από τους κληρονόμους του, οι οποίοι τώρα κάνουν έκκληση παραχώρησης (φιλανθρωπίας).

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες

Τσιφτ 2
Χανέ 4

Σχόλιο [ek47]: Ενδεχομένως Τόχοβα, σήμ. Τρίλοφος επαρχίας Περσίας.

Τσιφλίκι του Κουλέ [:]
Βρίσκεται στον καζά των Γιεντισών.
Είναι ανεξάρτητο
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδε

Τσιφτ 12
Χανέ 10

Από τα τσιφλίκια του Βελιγιουντίν Πασά, στον Καζά της Βέροιας:

Τσιφλίκι του Μενούκ
Είναι ανεξάρτητο.
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χάνι

Τσιφτ 57
Χανέ 33
1

Σχόλιο [ek48]: Ίσως Μελίκη επαρχίας Ημαθίας.

Τσιφλίκι του Τσίτροζ
Με αυτό συνδέονται επίσης ο Αλή Πασάς, ο Σαλίχ Πασάς και οι άλλοι.
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ 12
Χανέ 5
1

Σχόλιο [ek49]: Κίτρος επαρχίας Πιερίας.

Τσιφλίκι του Λεφτεχόρ
Το άλλο μισό είναι συνδεδεμένο με τον Αλή Πασά.
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χάνι

Μισό κτίριο (μπαμπ)

Τσιφτ 15
Χανέ 12

Σχόλιο [ek50]: Ο όρος «μπαμπ» σύμφωνα με το οθωμανοαγγλικό λεξικό Redhouse σημαίνει πύλη/πόρτα/ δημόσιο κτίριο/ παλάτι/ φορολογική ενότητα που αφορά σε κτίσμα/ ορεινό πέραςμα, στενό.

Τσιφλίκι του Μπαλιάν
Είναι ανεξάρτητο
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό

Τσιφτ 11
Χανέ 5
Μπαμπ 1

Σχόλιο [ek51]: Ίσως Πάλιανη, σήμ. Σφενδάμι επαρχίας Πιερίας.

Σχόλιο [ek52]: Δεν είναι σαφές γιατί χρησιμοποιείται ο ίδιος όρος.

Τσιφλίκι του Αλαπόρ
Το προαναφερθέν τσιφλίκι ήταν χωρισμένο σε τέσσερα μερίδια: το πρώτο ανήκε στον Μαχμούτ Εφέντι και τα υπόλοιπα τρία [το πρώτο] στον Χατζ Οσμάν και στη γυναίκα του γιου του Οσμάν, Χαντιτζέ Χατούν, [το δεύτερο] στον Μπαγιεζιντζαντέ Ντερβίς Αλί και [το τρίτο] στην κόρη του Ισμαΐλ, Ρουκιγιέ Χατούν. Οι παραπάνω έδωσαν την πληροφορία ότι το τσιφλίκι κατέλαβε με τη βία από αυτούς ο Βελή Πασάς.
Γιαριτζήδες
Θερινό βοσκοτόπι
Χειμαδιό

Τσιφτ 2
Μπαμπ 1
Μπαμπ 1

Σχόλιο [ek53]: Αλάμπορο, υπάρχει οικισμός Μικρό Αλάμπορο σήμ. Κυδωνιά και Μεγάλο Αλάμπορο σήμ. Πρασιναδά επαρχίας Ημαθίας.

Από τα τσιφλίκια του Ομέρ Μπέη στον παραπάνω καζά

Τσιφλίκι του Πονταντόμ
Υπάρχουν επίσης μερίδια των άλλων
Σουγκ [:]

Τσιφτ 3

Σχόλιο [ek54]: Πιθανότατα Πρόδρομος επαρχίας Ημαθίας.

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες

Τσιφτ 12
Χανέ 6

Τσιφλίκι του Βέλτσεστε
Είναι ανεξάρτητο

Σουγκ
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Αμπέλι
Πύργος

Τσιφτ 3
Τσιφτ 15
Χανέ 4
Ντονούμ 3

Ο πύργος αυτός κρίθηκε κατάλληλο να κατεδαφιστεί

Σχόλιο [ek55]: Βούλτσιστα, σήμ.
Λιβάδι επαρχίας Πιερίας.

Τσιφλίκι του Τραντισέστε [;]

Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες

Τσιφτ 46
Χανέ 6

Τσιφλίκι του Ποντατσίγιε [;]

Είναι ανεξάρτητο.

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες

Τσιφτ 6
Χανέ 3

Τσιφλίκι του Μαντίς [;]

Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Άγρια άλογα

Τσιφτ 13
Χανέ 10
κομμάτια [αριθμός] 13

Τσιφλίκι του Κούταζ

Είναι ανεξάρτητο

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό
Πύργος

Τσιφτ 9
Χανέ 7
1

1 Έχει διατηρηθεί και δεν έχει υποστεί ζημιές

Σχόλιο [ek56]: Ίσως Κούτλες, σήμ.
Βεργίνα επαρχίας Ημαθίας.

Τσιφλίκι της Βιλάνιτσε [;]

Υπάρχουν επίσης μερίδια των άλλων

Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Χειμαδιό
Αμπέλι
Αγελάδα και μοσχάρι

Τσιφτ 16
Χανέ 7
1
Ντονούμ 2
κομμάτια [κεφάλια] 72

Είναι του Χασάν Γκαρζάν

Σχόλιο [ek57]: Η φράση βρίσκεται
μεταξύ των δύο καταχωρίσεων, πιθανόν
αναφέρεται στην προηγούμενη.

Τσιφλίκι του Ινέ Κασρί

Είναι ανεξάρτητο

Σουγκ
Γιαριτζήδες
Αϊλακτσήδες
Πύργος

Τσιφτ 2
Τσιφτ 2
Χανέ 4
1

Σχόλιο [ek58]: Νεόκαστρο επαρχίας
Ημαθίας.

Ο προαναφερθείς πύργος περιβαλλόταν από ένα τετράπλευρο ισχυρό τείχος, σε κάθε γωνία του οποίου υπήρχε από ένας μικρός πύργος. Αν και ο πρώτος πύργος διατηρήθηκε, το τείχος και οι τέσσερις μικρότεροι κρίθηκε απαραίτητο να κατεδαφιστούν.

Οι ιδιοκτησίες και τα εισοδήματα τα οποία νέμονται ο Τεπελενλί Αλή Πασάς, ο γιος του, Βελή, και οι ακόλουθοί τους και τα οποία βρίσκονται στους καζάδες της Βέροιας και των Γενισών, που υπάγονται στο σαντζάκι της Θεσσαλονίκης, καταγράφηκαν με τον παραπάνω τρόπο και περιγράφηκαν στο παραπάνω σημείο. Γράφτηκε στις 7 Ζιλκαντέ του έτους 125 (16.08.1820) (Σφραγίδα του Μεβλανά Σελίμ Ιντρισί)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Τα τσιφλίκια του Αλή Πασά τα οποία βρίσκονται στον καζά του Βιντίνε [: Βοδενών].³⁹

Χωριό Τσερκόμπνε

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 5.500 γροσίων.

Γιαριτζήδες	Τσιφτ 22
Αϊλακτσήδες	Χανέ 30
Πύργος	1

Χωριό Τίρχοβα

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 10.000 γροσίων.

Γιαριτζήδες	Τσιφτ 42
Αϊλακτσήδες	Χανέ 46

Χωριό Αβσαλάν [:]

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 8.500 γροσίων. Στο χωριό αυτό, το οποίο είναι ορεινό, κατασκευάστηκε παλιότερα ένας πύργος για αισθητικούς λόγους, ο οποίος με εντολή προς αυτόν τον ταπεινό δούλο κρίθηκε κατάλληλο να κατεδαφιστεί.

Γιαριτζήδες	Τσιφτ 12
Αϊλακτσήδες	Χανέ 68
Άδεια χανέ	3
Χανέ χήρων γυναικών	24
Μυλόπετρα	1
Άλλα επαγγέλματα	1
Χάνι	1
Κατάστημα του κλειδαρά	1
Κατάστημα του ράφτη	1
Πύργος	1

Χωριό Ποντούσι

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 6.500 γροσίων.

Γιαριτζήδες	Τσιφτ 32
Αϊλακτσήδες	Χανέ 32
Άδεια χανέ	3
Χάνι	1
Μυλόπετρα	1
Πύργος	1 Κι αυτός επίσης[:] [Bu dahi]

Χωριό Κοριντζίλ

Σχόλιο [ek59]: Βλ. παραπάνω, σελίδα 3. Γενικότερα, καθώς δεν υπάρχουν οι αραβικοί χαρακτήρες είναι δύσκολο να υποθεθεί κάποια άλλη πιθανή ανάγνωση. Έγινε προσπάθεια να ταυτιστούν οι οικισμοί, υπάρχει όμως ιδιαίτερη δυσκολία καθώς η απουσία του οθωμανικού κειμένου εμποδίζει τον εντοπισμό πιθανών σφαλμάτων της συγγραφής.

Σχόλιο [ek60]: Τσερκόβιανη, σήμ. Κλησοχώρι επαρχίας Εδέσσης.

Σχόλιο [ek61]: Τέχοβο, σήμ. Καρυδιά επαρχίας Εδέσσης.

Σχόλιο [ek62]: Η έκφραση είναι «tahassün için» (being or becoming beautiful, agreeable or admired, Redhouse).

Σχόλιο [ek63]: Ίσως Πάτοσιν, σήμ. Πάτημα επαρχίας Εδέσσης.

Σχόλιο [ek64]: Ίσως Κροντέλοβο, σήμ. Κερασιές επαρχίας Εδέσσης.

³⁹ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun, αρ.: 21004-B.

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 4.000 γροσίων.

Γιαριτζήδες	τσιφτ 13
Αϊλακτσήδες	χανέ 9

Χωριό Τιρεσίνε

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 6.000 γροσίων.

Γιαριτζήδες	τσιφτ 24
Αϊλακτσήδες	χανέ 14
Μυλόπετρα	2
Βιλαβίτσε[;]	2
Μπιτάν [;]	1

Σχόλιο [ek65]: Ίσως Τρέσινο, σήμ. Όρμα επαρχίας Εδέσσης.

Σχόλιο [ek66]: Η λέξη δεν έχει αναγνωριστεί από τη συγγραφέα.

Σχόλιο [ek67]: Η λέξη σημαίνει λουρί, μίαντας και κυλινδρική περιφέρεια (βλ. τουρκο-αγγλικό λεξικό του Redhouse).

Χωριό Ντοζίλ [;]

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 7.500 γροσίων.

Γιαριτζήδες	τσιφτ 3
Αϊλακτσήδες	χανέ 83
Χανέ χήρων γυναικών	3
Μυλόπετρα	2
Μπιτάν	2
Λειβάδι	8 ντονούμ
Χάνι	1
Κατάστημα	1

Χωριό Περισόρ [;]

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 3.493 γροσίων.

Γιαριτζήδες	τσιφτ 11
Αϊλακτσήδες	χανέ 27
Λειβάδι	ντονούμ 5
Χανέ χήρων γυναικών	3
Άδεια χανέ	1
Πύργος	1

Χωριό Κοτσουκλάτ [;]

Κάθε χρόνο καταβάλλεται κατ' αποκοπή στον παραπάνω πασά ως αντίτιμο [ενός τμήματος] της παραγωγής το ποσό των 2.750 γροσίων.

Αϊλακτσήδες	χανέ 15
Άδεια χανέ	4

Το συνολικό ποσό -55.243 γρόσια- ανέρχεται σε πενήντα πέντε χιλιάδες διακόσια σαράντα τρία γρόσια.

Αυτά τα εννέα τσιφλίκια ήταν αρχικά χωριά ραγιάδων. Το καθένα από αυτά μετατράπηκε/ έφτασε σε κατάσταση παρόμοια με αυτή των τσιφλικιών υποχρεούμενο να καταβάλλει ένα αντίτιμο της παραγωγής με τον παραπάνω τρόπο.

Οι κατοικίες, τα καταστήματα, τα αμπέλια οι κήποι και οι μύλοι, οι οποίοι καταλήφθησαν με τη βία και βρίσκονται στον καζά του Βιντίνε, βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του Χατζ Μποτζού. Ο ίδιος νεμόταν και τα εισοδήματα από το τσιφλίκι Νόβι, το οποίο βρίσκεται στο έδαφος του καζά των Γενιτσών. Για αυτούς τους λόγους οι κληρονόμοι του έκαναν έκκληση για μεγαλοψυχία και έλεος, όπως καταγράφεται και στα άλλα κατάστιχα, σχετικά με τα παραπάνω ακίνητα.

Χανέ	1
Κατάστημα του μπακάλη	1 -ετήσιο ενοίκιο 70 γρόσια
Άλλο κατάστημα μπακάλη ...	3 –ενοίκιο 53 γρόσια
Άλλο κατάστημα μπακάλη	1 –ενοίκιο 90 γρόσια
Κατάστημα υποδηματοποιού	1 –ενοίκιο 20 γρόσια
Κατάστημα ράφτη	1 –ενοίκιο 90 γρόσια
Κατάστημα μπογιατζή	1 – ενοίκιο 90 γρόσια
Κατάστημα κατασκευαστή ντουφεκιών	1 –ενοίκιο 42 γρόσια
Λάδι του νερόμυλου [;]	ερειπωμένος - σοντ
Κατοικίες των ραγιάδων στη νέα συνοικία	2 μπαμπ– ενοίκιο 42 γρόσια
Αμπέλια και κήποι	9 ντονούμ – ερειπωμένο - σοντ
Συνολικό ποσό	496 – Είναι μόνο τετρακόσια ενενήντα έξι γρόσια

Σχόλιο [ek68]: Δε γνωρίζω τη σημασία της λέξης «sond».

Περιουσία του Ελμάς Μπέη και του αδελφού του, Χουσεΐν Μπέη, οι οποίοι συνδέονται /είναι ακόλουθοι του προαναφερθέντος πασά

Χωριό Κάτω Γιανάκντα [;]

Γιαριτζήδες	τσιφτ 18
..... [οθωμανικά]	3
γάιδαρος	κομμάτια [αριθμός] 2
βόδια	κομμάτια [αριθμός] 11

Σχόλιο [ek69]: Η συγγραφέας δεν έχει αναγνωρίσει τη λέξη.

Οι ιδιοκτησίες και τα εισοδήματα τα οποία νέμονται ο Τεπελενλή Αλή Πασάς και οι ακόλουθοί του, Ελμπάς Μπέη και Χουσεΐν Μπέη, και τα οποία βρίσκονται στο έδαφος του καζά του Βιντίνε ο οποίος υπάγεται στο σαντζάκι της Θεσσαλονίκης, εκτέθηκαν στο σημείο αυτό με τον παραπάνω τρόπο. Γράφτηκε στις 7 Ζιλκαντέ του έτους 235 – 16.08.1820 (Σφραγίδα)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Αυτή είναι η μετάφραση του αντιγράφου του καταστίχου, στο οποίο περιλαμβάνονται τα αντικείμενα που περιέχονται σε δυο σεντούκια τα οποία ανήκαν στο σκοτωμένο [;] Βελή Πασά και φυλάσσονται στην Αγία Μαύρα. Η μετάφραση στάλθηκε από την Κιουτάχεια στο γραφέα του, ο οποίος βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη.⁴⁰

Αριθμός [αντικειμένων]	
Διακοσμημένο σπαθί (kılıç)	1
Διακοσμημένο γιαταγάνι σαν μαχαίρι	1
Διακοσμημένο χαντζάρι [κοντό καμπυλωτό εγχειρίδιο]	1
Διακοσμημένο [οθωμανικά]	1
Ζευγάρι διακοσμημένων πιστολιών	1
Διακοσμημένο Ενάμ κισεσί	1
Ζευγάρι διακοσμημένες παλάσκες [κρεμαστές φυσιγγιοθήκες]	2
Διακοσμημένο στεφάνι (çelenk)	1
Διακοσμημένο ρολόι	1
Διακοσμημένη ταμπακοθήκη	5
Ζευγάρι από διακοσμημένα σκουλαρίκια	1
Διακοσμημένο φέσι με τεπελίκι (fes tereliği)	1
Διάφορα κοσμήματα	1
Διακοσμημένο μπορκ ουτζούρ (börk ucür)	3
Διακοσμημένη κούπα για γλυκό κουταλιού	1
Διακοσμημένο περιδέραιο	1
Κόσμημα σε σχήμα λουλουδιού	3
Άλλο κόσμημα σε σχήμα λουλουδιού με μπριγιάντι	2
Κόσμημα σε σχήμα λουλουδιού που φέρει σφραγίδα	1
Κοινό κόσμημα σε σχήμα λουλουδιού	2
Διακοσμημένο ζάρφι (zarf)	2
Χτένα από σμάλτο	1
Ταμπακοθήκες από σμάλτο	4
Χρυσές ταμπακοθήκες με θήκη	2
Πέτρινη ταμπακοθήκη	1
Ταμπακοθήκη από καύκαλο χελώνας	1
Ταμπακοθήκη από ξύλο ελιάς	1
Ταμπακοθήκη από έβενο	1
Γυάλινη ταμπακοθήκη	1
Χτένα με θήκη	1
Υψηλής και χαμηλής ποιότητας ρολόγια	15
Σφραγίδες σε θήκη	3
Κομπολόνι (tesbih)	1
Μεταξένιο ύφασμα στο χρώμα /με κομμάτια από νεφρίτη (yeşim ağu settari)	1
Είδος πιστολιού με διπλή σκανδάλη και με το κάλυμμά του	1
Εικοσιπενταράκια (Yirmibeşlik) και ποικίλα χρυσά [νομίσματα] και βραχιόλι	1
Παραγγελθέντα κομμάτια από σάλια από κασμίρι ή λαχούρι άριστης ποιότητας	23
Αχμεντιγιέ (ahmediye)	1
Κατεργασμένο κομμάτι	3
Σάλι λαχούρι	1

Σχόλιο [ek70]: πουγγί Ενάμ: που περιέχει συλλογή με αποσπάσματα του Κορανίου, στα οποία περιλαμβάνεται και η σούρα του Ενάμ («Σούρα της ανθρωπότητας»).

Σχόλιο [ek71]: Κόσμημα κεφαλής από πολύτιμο λίθο με λοφίο ή σχήμα λοφίου.

Σχόλιο [ek72]: Διακοσμητικό τάσι που προσαρμόζεται στο φέσι, κυρίως το γυναικείο.

Σχόλιο [ek73]: Börk: Ψηλό τσόχινο καπέλο που φορούν οι γενίτσαροι. Ucür: Δεν εντοπίστηκε η σημασία της λέξης. Δίδεται και η γραφή στα οθωμανικά.

Σχόλιο [ek74]: Μεταλλική θήκη φλιτζανιού, φάκελος.

Σχόλιο [ek75]: Πλούσια διακοσμημένο παλαιού τύπου τουρκικό βελούδο.

⁴⁰ ΟΑΠ. Hatt-ı Hümayun, αρ: 21035-A.

Μάλλινο κομμάτι
Νομίσματα τα οποία βρίσκονται στα αναφερόμενα σεντούκια

2

Χρυσά νομίσματα

5.869 Γιρμί μπεςλίκ
5.001 Βενετικά και φλαμανδικά και τέταρτο (1)
483,5 Νόμισμα Μαχμπούμπ δηλαδή Κωνσταντινούπολης
890,5 Αιγυπτιακό χρυσό
22.431 Τέταρτο του Φιντίκ
90 Τυνησίας
371 Πουτκάλ
671 Φιντίκ
1,5 Ναπολεόνι
3
20,5 Βεσκορίνια [;]
13 Ματζάρ
4 Ρουσπόνια [;]
115,5 διπλά
25 εκατοστά
36 απλά γρόσια
102,5 γρόσια και νομίσματα χαμηλής αξίας

Σχόλιο [ek76]: Δεν έχει ταυτιστεί το σύνολο των παρακάτω νομισμάτων. Για τα νομίσματα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία βλ. τις παραπομπές παραπάνω, σελίδα 6 της μετάφρασης.

Σχόλιο [ek77]: Για το νόμισμα Ζερ-ι Μαχμπούμπ βλ. Ραμυκ, 966.

Σχόλιο [ek78]: Δεν έχει αναγνωσθεί, παρατίθενται οι χαρακτήρες στα οθωμανικά.

Σχόλιο [ek79]: Δεν έχει αναγνωρισθεί, θα μπορούσε ίσως να διαβαστεί και ως Βεσκοντίκια.

Σχόλιο [ek80]: Δεν έχει αναγνωρισθεί, θα μπορούσε ίσως να διαβαστεί και ως Ντοσπόνια ή Ντοσποτίγια.